

”Vi har de barn vi har...”

En kvalitativ studie om hur pedagoger anpassar i skolan.

Namn: Tina Rodell & Maria Andersson
Program: Specialpedagogiska programmet

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: Specialpedagogiskt examensarbete SPP 610
Nivå: Avancerad nivå
Termin/år: VT /2016
Handledare: Monica Johansson
Examinator: Eva Gannerud
Kod: VT16-2910-101-SPP610

Nyckelord: [Anpassningar, stöd, förhållningssätt](#)

Abstract

Syfte: Syftet med studien är att undersöka hur pedagoger resonerar kring elevers behov av anpassningar i skolan. Studiens frågeställningar är:

- Vad är enligt pedagogerna orsakerna till att elever behöver anpassningar i skolan?
- Vilka förhållningssätt har pedagogerna till elevers behov av anpassningar?

Teori: Studien utgår ifrån det sociokulturella perspektivet samt Hatties teorier kring framgångsfaktorer. Grundtanken med det sociokulturella perspektivet är att människan utvecklas genom kommunikation med andra individer. Inom det sociokulturella perspektivet menar man att människan inte biologiskt har med sig praktiska färdigheter, de växer fram genom samspel och miljö (Säljö, 2000). Hattie (2014) har gjort en stor studie, fler än 800 metaanalyser, i syfte att visa på hur stor påverkan olika faktorer har för en elevs prestationer i skolan. Studien har utmynnat i 138 påverkansfaktorer som han sedan rangordnat beroende på effekt på en elevs skolprestationer. Hattie menar att det är viktigt som pedagog att vara medveten om elevers lärande och vad som är framgångsrikt, han kallar det för *synligt lärande*.

Metod: Studien är kvalitativ och vi har använt oss av vinjettmetoden för att samla in empirin. I en kvalitativ studie har man som mål att försöka tolka och förstå (Stukát, 2005). 12 pedagoger i årkurs 2-6 har medverkat i studien. De kommer från två olika skolor som är placerade i mindre orter. Informanterna fick läsa tre olika vinjetter som påvisade en fiktiv händelse som de sedan fick resonera kring. Jegersby (1999) menar att det väsentliga i att använda vinjetter som metod är att studera människors val och bedömningar av fiktiva händelser. Bryman (2008) menar att när informanter tar ställning genom fiktiva händelser så är svaren också med största sannolikhet deras egna värderingar och ställningstaganden.

Resultat: Vi fick inget entydligt svar på hur pedagoger resonerar kring elevers behov av anpassningar i skolan. Enligt informanterna så fanns det tre områden som påverkar om en elev behöver anpassningar i skolan, individen själv, organisatoriska frågor och elevers bakgrund. Även gällande informanternas förhållningssätt skiljde de sig åt. Vi menar att vi i resultatet kunde se att vissa informanter hade det kompensatoriska perspektivet. I det kompensatoriska perspektivet utgår man från neurologiska eller psykologiska förklaringar hos individen personligen (Nilholm, 2007). Vi kunde även bedöma att några informanter hade det relationella perspektivet då de sökte lämpliga anpassningar för eleverna för att göra problematiken mer osynlig. Persson och Rosenqvist (2001) menar att man i det relationella perspektivet talar om elever i svårigheter, svårigheterna ägs inte av individen utan uppstår i miljön. Vi menar att lärarens förhållningssätt och relation till sina elever är avgörande för att elever ska utvecklas på ett gynnsamt sätt.

Förord

Vi vill tacka våra 12 informanter, utan er hade denna studie inte varit möjlig för oss att utföra. Våra två testpiloter ska också ha ett stort tack för att de tog sig tid för våra vinjetter. Om vi skulle försöka urskilja vem av oss som gjort vad i denna studie blir det svårt. Då vi har arbetat tillsammans med hela studien. Den första delen i form av data insamlingen samlade vi in på var sitt håll. Sedan sammanställde vi tillsammans vad vi kommit fram till. Maria var den som i första hand ansvarade för resultatdelen medan Tina var den som i första hand ansvarade för metoddelen. Detta var en uppdelning som strax därpå övergick till samarbete igen då vi hela tiden under denna process reflekterat och diskuterat och skrivit om vartannat.

Slutligen vill vi tacka vår handledare Monica Johansson för att du stöttat oss i denna process, tack för din tro på oss och för ditt stöd. Du gjorde det möjligt för oss!

Tina & Maria

Innehållsförteckning

Förord	1
Innehållsförteckning	1
1. Problembeskrivning och bakgrund	3
1. Specialpedagogiska perspektiv.....	4
2. Syfte	6
3. Teoretiskt perspektiv	6
3.1. Sociokulturella perspektivet.....	6
4. Begrepp	8
4.1. Inkludering	8
4.2. Förhållningssätt	8
4.3. Lärandedmiljö	8
4.4. Anpassningar	8
4.5. Särskilt stöd	9
5. Litteraturgenomgång	9
5.1. Synligt lärande.....	9
5.2. Inkludering	13
5.3. Synen på barn i behov av särskilt stöd genom tiderna	15
5.4. Förhållningssätt	16
6. Design	17
6.1. Urval	19
6.2. Pilotstudie.....	19
6.3. Genomförande	19
6.4. Analys och bearbetning.....	20
6.5. Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet.....	20
6.6. Etik	21
7. Resultat	21
7.1. Vad är det som orsakar problematik i skolan för vissa elever?	22
7.1.1. Beskrivande analys	22
7.1.1.1. Individerna är orsaken att problematiken uppstår	22
7.1.1.2. Organisationen är orsaken till att problematiken uppstår.....	23

7.1.1.3. Individens uppväxt är orsaken till problematiken	24
7.1.2. Teoretisk analys	24
7.2. Förhållningssätt	26
7.2.1. Beskrivande analys	26
7.2.1.1. Stress och hög arbetsbelastning hos lärare orsakar brister i samverkan ... 26	
7.2.1.2. Skolans kontakt med hemmet gällande elever i behov av särskilt stöd ..	26
7.2.1.3. Viktigt att rapportera allt som händer i skolan till hemmet.....	26
7.2.1.4. Samsyn och nära samverkan med hemmet viktigt	27
7.2.1.5. Konsekventa lärare av stor betydelse	27
7.2.1.6. Skolans regler är till för alla elever på skolan.....	27
7.2.1.7. Vissa elever behöver anpassningar	28
7.2.1.8. Relationen mellan lärare och elev viktig.....	28
7.2.1.9. Fokus på positiva delar	28
7.2.1.10. Svårt att hitta ytterligare anpassningar	28
7.2.1.11. Individanpassad undervisning	29
7.2.1.12. Stöd av speciallärare	29
7.2.1.13. Extra stöd i klassrummet	30
7.2.1.14. Extra stöd utanför klassrummet	30
7.2.2. Teoretisk analys	30
8. Diskussion	33
8.1. Metoddiskussion	33
8.2. Resultatdiskussion	35
9. Fortsatt forskning	39
10. Referenser	39
11. Bilaga 1.....	43
12. Bilaga 2.	44

1. Problembeskrivning och bakgrund

Som pedagoger och blivande specialpedagoger har vi uppmärksammat att lärare i skolan ofta tillskriver elever de svårigheter som uppstår. Vi är nyfikna på om tankesättet och handlandet beror på okunskap, förhållningssätt eller andra faktorer. Vi kommer i studien att se på hur det anpassas kring eleverna i skolan.

Skolverket (2011) skriver att skolans uppdrag är att skapa en skola för alla vilket betyder att undervisningen inom skolans ramar ska anpassas till varje elevs förutsättningar samt efter elevens behov. Undervisningen ska också utgå från elevernas tidigare erfarenheter, bakgrund, kunskaper samt elevens språkkunskaper. Ahlberg (2013) förklarar begreppet ”en skola för alla” med att elever har rättigheter att delta i en gemenskap, samt att bli sedda och respekterade för den de är.

I dagens skola används, enligt Ahlberg (2013) begreppet inkludering utifrån hur skolan ska organiseras kring elever i behov av särskilt stöd. Principen är att ge alla barn samma undervisning men att ge stöd till de barn som är i behov av detta. Utifrån detta menar Ahlberg att specialpedagogikens samhällsuppdrag kan ses som att skapa ökad jämlikhet, social rättvisa och lika värde för alla barn genom att arbeta med att utveckla skolan. Haug (2003) diskuterar skolans utmaning att kunna se till att det i praktiken blir en inkluderande skola. Det är alla elevers rätt till gemenskap, delaktighet, samarbete och utbyte. Om en utveckling i riktning ”mot en skola för alla” ska ske ska det organisatoriska, det sociala klimatet, undervisningen samt den fysiska miljön utvecklas. Författaren menar vidare att den specialpedagogiska kunskapen är viktig i denna fråga, genom att utveckla en lärandemiljö till att möta alla barn med respekt för olikheter inom den normala variationen utan hjälp av externa experter. Specialpedagogiken är en del av pedagogiken och måste därför finnas med i alla lärares kunskapsområden. Det centrala i en inkluderande skola är att se på elevers olikheter som resurser och understödja den gemensamma undervisningen.

Vi har kunnat se inom skolans verksamhet att man i skolan har en slags kultur att tilldela eleven problemet. Man menar helt enkelt att det är eleven som bärare av problemet. Detta görs innan man exempelvis har tittat på hur själva lärmiljön påverkar eleven. Om man ser på eleven på detta sätt, som själva problemet, kan det resultera i att man löser detta problemet genom att exkludera eleven från klassen för att ge eleven någon form av individuell hjälp. Man hittar helt enkelt individuella lösningar för den enskilde eleven istället för att se om det går att förbättra något kring lärandemiljön och det gemensamma lärandet i klassen.

Om man inte ser eleven som bärare av problemet utan istället ser elevens lärmiljö som det som behöver förändras kan man istället arbeta för en inkluderande miljö. Danielsson och Liljeroth (1996) skriver om hur pedagogerna måste vässa sina redskap. De menar att man som pedagog arbetar med människor och därmed själv är själva redskapet. Författarna menar att man som pedagog måste slipa sitt verktyg för att det inte ska bli trubbigt och odugligt. Att man själv tar ansvaret och arbetar mot förbättring för eleverna är ett sätt att slipa verktyget.

Ett annat sätt att vässa verktyget på är att man som pedagog omger eleverna med positiva tankemönster. Det vi vuxna tänker och säger till eleverna påverkar i sin tur på hur de själva uppfattar sig. Det vi säger och gör nu påverkar hur eleven ser på sig själv längre fram (Danielsson och Liljeroth, 1996).

Barnet har rätt till att vara delaktig (Sheridan och Pramling Samuelsson, 2009). Här är arbetslagen och pedagogerna oerhört viktiga. Persson (2013) beskriver arbetslagets betydelse för en bra pedagogisk verksamhet. Persson förklarar att det krävs en gemensam grundsyn för att kunna skapa optimala möjligheter för eleverna att utvecklas och för att eleverna ska känna delaktighet och ett bra forum för lärandet ska skapas. Det är viktigt för det grundläggande livslånga lärandet. Barns olika erfarenheter av delaktighet gör att man inte kan ställa samma krav på alla elever, utan kravet växer med barnets ålder och erfarenheter. Barnens lärande bottnar i den sociala och kulturella omgivning som barnet möter både i skolan och i hemmet. De olika relationerna och erfarenheterna eleverna erfar påverkar eleven framöver. Både det kognitiva, emotionella och sociala bidrar till en helhetsuppfattning kring eleven som i sin tur ger eleven erfarenheter. Dessa erfarenheter ligger till grund för nya erfarenheter. Barnen lär sig på många olika sätt både i och utanför skolan. Vi pedagoger måste förhålla oss utefter detta för att utvecklingen ska gå åt rätt håll (Sheridan och Pramling Samuelsson, 2009).

Greene (2016) och Hejlskov Elvén (2009) menar att barn uppför sig om de kan. Green menar att det är outvecklade färdigheter som är grunden till att elever inte gör vad de ska. Han poängterar att så länge pedagogerna tror att det är av ren trots eller ovilja som gör att eleverna protesterar får vi problem i klassrummet och med eleverna framöver. Om vi istället arbetar med olika metoder att hjälpa eleverna med deras utvecklade förmågor kommer vi istället att lyckas bättre. Hejlskov Elvén skriver också om vikten av att vi som pedagoger bör förstå att människor som kan uppföra sig gör det. Han skriver också om att det handlar om förmågor och inte oviljor. Författarna poängterar också vikten av att skaffa sig goda relationer med eleverna.

1. Specialpedagogiska perspektiv

Det finns flera olika synsätt som kan visa på pedagogernas olika bemötande och deras arbetssätt kring skolans elever. Man brukar prata om olika perspektiv. Persson (2013) har en förklaring för ett av synsätten, det kategoriska perspektivet. Hans beskrivning av det perspektivet är att man ser på svårigheten som eleven påvisar som en konsekvens av exempelvis elevens hemförhållanden, låg begåvning, och med andra ord att eleven är bärare av problemet. Även Hejlskov problematiserar kring att tillskriva svårigheterna till individen. Hejlskov Elvén (2009) menar att pedagoger ibland försöker att skylla ifrån sig, de menar att det är eleven själv som är problemet eller att det är hemförhållandena som är orsaken till problematiken som uppstår i skolan. Hejlskov menar att orsaken till att pedagogerna skyller ifrån sig beror på att de känner sig maktlösa. Genom att lägga problematiken hos någon annan så lyfter de också ifrån sig ansvaret från sig själva. Hejlskov påpekar att om man lägger ifrån sig ansvaret så lägger man också ifrån sig möjligheten att kunna påverka. Det är bara den som tar på sig ansvaret som har chansen att skapa möjligheter och att kunna påverka.

Det andra synsättet, det relationella perspektivet förklarar Persson (2013) genom att det är elevernas olika förutsättningar som påverkar om eleven ska kunna klara av att nå målen i skolan. Eleverna blir påverkade av deras omgivning och det kan även försvåra eller förbättra för eleven. Med andra ord så får det konsekvenser för eleven om den inte har de rätta förutsättningarna i form av bra lärmiljö, samspel med andra elever och pedagoger eller bra hemförhållanden. I det relationella perspektivet ser man mer på lång sikt och man fokuserar på att eleven ska lära sig och utvecklas även på längre fram, det pratas om ett livslångt lärande. Man försöker att förstå vilka orsakerna är till att problemet uppstår i stället för att försöka lösa problemet. Här krävs det att pedagogerna är flexibla för att kunna skapa utvecklande lärmiljöer. Detta relationella perspektiv ser att barnet är i svårigheter och inte att barnet har svårigheter (Emanuelsson, Persson och Rosenqvist, 2001).

Ytterligare ett perspektiv är dilemmaperspektivet som förklaras av Nilholm (2007), han menar att man det i detta perspektiv försöker förstå hur olika saker påverkar elever, exempelvis hur lärmiljön och hemförhållandena ser ut. Om eleven har någon form av funktionsnedsättning som i sin tur påverkar intellektet eller om eleven har svåra koncentrationsproblem så blir det ofta svårt för eleven att till sig undervisningen, här måste man i lärmiljön se till att ge eleven de rätta förutsättningar för att stimulera och utveckla. Författaren menar att vårt utbildningssystem står inför en del grundläggande dilemma som inte alltid är så lätta att lösa. Han menar att det behöver lyftas upp och diskuteras kring hur man ska lösa olika dilemmaproblem. De dilemman som Nilholm lyfter är att eleverna kan ha olika värderingar. Ett annat att eleverna förväntas nå samma mål samtidigt som skolan ska anpassa skolans undervisning utefter alla elever. Inom detta område måste vi bli bättre på att reflektera och diskutera enligt honom.

Inom det kompensatoriska perspektivet, skriver Nilholm (2007), att det är individen som tillskrivs brister och problem. Här utgår man från att individen är bärare av problemet och att det är något neurologiskt och att det finns psykologiska förklaringar. Det kompensatoriska perspektivet förespråkar diagnostiseringar. Detta medför därmed att man som pedagog måste kompensera där eleven brister. Enligt Emanuelsson, Persson och Rosenqvist (2001) talar man om barn **med** svårigheter och att man kategoriserar och jämför med en norm som är välfungerande. Här är det eleven som har svårigheter att fungera i skolan och man försöker lösa problemet med att få eleven att fungera i den befintliga miljön. Fokus ligger på elevens brister. Nilholm (2007) menar att det är detta perspektiv som är det som är det mest utbredda inom skolan. Många av pedagoger ser eleverna som bärare av problemet. Persson (2013) förklarar att fokus fortfarande ligger på den individrelaterade forskningen men att skolan allt mer övergått till att se till den miljörelaterade forskningen. Lärmiljön har fått ett större utrymme inom specialpedagogiken.

Det kritiska perspektivet har tillkommit som en motsats till det kompensatoriska perspektivet. Vad som är det normala diskuteras och det ifrågasätts. Vad är normalt? Man ifrågasätter också diagnostisering och att elever särbehandlas och skiljs ut. Nilholm (2007) förklarar att det kritiska perspektivet står för att skolan inte har kunnat ge de rätta förutsättningarna för att eleverna ska kunna utvecklas. Att skolan brister i sitt skapande av de rätta lärmiljöerna som behövs för att kunna möta den stora variation av elever som finns i skolan. I detta kritiska perspektiv är det alltså inte eleven som är bärare av problemet utan man ser till lärmiljön.

Ett sätt som är bra för en elev passar inte en annan. Vilket av perspektiven eller vilka synsätt en pedagog har och arbetar utefter ger följder i deras arbete och för deras elever.

Då vi är nyfikna på hur dessa perspektiv är synliga i skolan kommer vi att återkoppla dessa till vårt resultat i diskussionsdelen.

2. Syfte

Studiens syfte är att undersöka hur pedagoger resonerar kring elevers behov av anpassningar i skolan. Studiens frågeställningar är:

- Vad är enligt pedagogerna orsakerna till att elever behöver anpassningar i skolan?
- Vilka förhållningssätt har pedagogerna till elevers behov av anpassningar?

3. Teoretiskt perspektiv

3.1. Sociokulturella perspektivet

Vygotskij var ett språkrör för det kognitiva perspektivet, han menade att människan hela tiden formas och utvecklas genom vår omgivning. Därefter blir det en del av den enskilde individen och även en del av individens tänkande (Hwang och Nilsson, 2011). Det är genom att man kommunicerar med varandra som sociokulturella resurser skapas och genom kommunikation som det sprids vidare och detta är själva grundtanken med det sociokulturella perspektivet (Säljö, 2000). Man kan säga att individen lär sig på en kollektiv nivå för att sedan utvecklas på individnivå. Författarna beskriver vidare om den vardagliga interaktionen och det naturliga samtalet som det i särklass bästa lärmiljön. Det är genom dessa samtal vi samlar på oss våra färdigheter som är nödvändiga i framtiden som att ta andras människors perspektiv och uppträda som en kulturkompetent aktör.

Individens tidigare erfarenheter har stor betydelse för vilka kunskaper och vilken utveckling som sker hos en människa i mötet med andra människor (Säljö, 2000). Piaget menade att alla människor utvecklas i samma fasor oberoende av uppväxtmiljö och yttre påverkansfaktorer likt en trappa. Vygotskij menade tvärtom att en människas utveckling faktiskt är beroende av vilken miljö den lever i, han nämner det som kulturspecifikt (Hwang och Nilsson, 2011). Piaget skriver vidare att utveckling och utbildning inte är beroende av varandra. Detta mosätter sig Vygotskij då han anser att dessa två begrepp går hand i hand med varandra (Hwang och Nilsson, 2011). Säljö (2000) skriver att kunskap inte är något man bara kan tilldela sig utan att det är i samspel med andra utvecklingen sker och kunskap uppstår, att det kan ses som resultatet efter ett socialt samspel med andra.

Vygotskij menade även att språket är en viktig del i en människas utveckling, det är ett hjälpmedel för att kunna förstå, tolka och hantera omvärlden. Språket är det första verktyget människan skaffar sig genom det sociala samspelet och det är detta verktyget som tar

individens framåt och som gör att individen kan styra sin väg framåt. När individen är kapabel att samspela med andra människor har den förmågan att resonera med sig själv och därmed utvecklas det egna tänkandet (Hwang och Nilsson, 2011). Med utvecklade språkkunskaper kan man på ett bättre sätt kommunicera med andra människor, ett sociokulturellt tänkande (Säljö, 2000).

Säljö (2000) skriver vidare att i ett sociokulturellt perspektiv har inte människan kunskap om hur praktiska moment ska utföras biologiskt utan det växer fram genom samspel och miljö. Kunskapen man har använder man sig av praktiskt till vardags då man löser olika problem, hanterar kommunikativa och praktiska situationer på ett genomtänkt sätt. Denna kunskap gör att man kan känna igen olika problem då man har stött på det eller liknande tidigare. Vygotskij menade att utveckling sker om vi blir reflekterande kring vårt tänkande (Hwang och Nilsson, 2011).

Vygotskij påpekade också att utveckling och utbildning är starkt sammanflätade. Han ansåg att för att utvecklas på bästa sätt så bör utmaningen ligga strax över där personen befinner sig vid inlärningsstillfället, den proximala utvecklingszonen. Att det kan liknas med en byggnadsställning som finns under ifall stödet skulle behövas. Personen ska då kunna genomföra uppgifter utan att tröttna. Han framhöll hur viktigt det är att det under hela processen ska finnas chans till stöd, uppmuntran och nya utmaningar. Vygotskij skriver att det är en viktig bas för utvecklingen att man klarar uppgifterna tillsammans med någon som är lite mer kunnig (Hwang och Nilsson, 2011). Författarna påpekar även att Vygotskijs uppfattning om lärande har mött kritik då man menat att de sociala faktorerna inte alltid är en tillgång utan också kan vara till hinder i en utveckling.

Säljö (2000) förklarar att man enligt Vygotskij kan se att utveckling och lärande sker genom den närmaste utvecklingszonen, han definierade det som ”avståndet mellan vad en individ kan prestera ensam och utan stöd å ena sidan, och vad man kan prestera ”under en vuxens ledning eller i samarbete med mer kapabla kamrater ” (s.120). Under denna utvecklingszon är människan ständigt under utveckling, då man kommunicerar med andra människor. Det som gör att utveckling sker och som är en förutsättning är att det finns en ojämnlighet mellan människorna i kunskap och förutsättningar, denna bildar en rörelse som gör att utveckling uppstår. Han menar att det är den personen med mest kunskaper som vägleder den med mindre kunskaper (Säljö, 2000). Vidare skriver Säljö (2000) att skolan utgör en stor del av elevens komplexa miljö och att det är här vi i olika former kan se till att utveckling sker. Här får eleven möjlighet med att skaffa sig redskap för att kunna utvecklas tillsammans med andra elever. Wesmark (2003) skriver om hur den utvecklingspedagogiska forskningen visat att barns kunskapsutveckling måste ses som en funktion av den kommunikation som barnet ingår i. Till en början är det familjen som främst står för denna men med tiden även pedagoger och andra professioner. Dessa människor får en viktig roll då det är dem som ser till att barnen ges förutsättningar för att utvecklas. Han menar att det är viktigt att det skapas en bra relation sinns emellan för att kunna stötta barnet i sin utveckling. Han menar också att relationer byggs upp genom ett socialt samspel över tid.

I denna studie kommer vi att göra kopplingar till det sociokulturella perspektivet då vi anser att detta har en stor påverkansfaktor på eleverna. Vi har som avsikt att spegla pedagogernas

uppfattningar kring varför de anser att vissa elever behöver anpassningar samt deras förhållningssätt kring anpassningar, med det sociokulturella synsättet.

4. Begrepp

Här presenteras och förtydligas några begrepp som kommer att användas i studien.

4.1. Inkludering

Då tankar om ”en skola för alla” började växa fram började även inkluderingsbegreppet att diskuteras (Nilholm 2007). Till en början såg man på inkludering som motsats till exkludering, det handlade om var eleven fysiskt var placerad. En elev som går i en klass är inkluderad där oavsett om han känner sig inkluderad i klassen, det räcker med fysisk placering (Göransson m.fl, 2011). Inkluderingsbegreppet har tidigare benämnts med ordet integrering som även det har haft olika betydelser på skolor. Även pedagoger har haft olika synsätt på vad begreppet har inneburit. Själva begreppet, integrering, växte fram ur Sveriges översättning av Salamancadeklarationens ”inclusion”. Detta gav i sin tur upphov till dagens inkluderingsbegrepp vilket inte bara innebär fysisk placering utan även andra faktorer (Nilholm, 2007). I studien ser vi begreppet inkludering inte bara som att fysiskt vara med i gemenskapen utan att eleven ska känna sig inkluderad i gemenskapen, en ”vi känsla” (Nilholm och Göransson, 2014).

4.2. Förhållningssätt

Med förhållningssätt, avser vi i studien pedagogers uppfattningar och tankar kring elever och undervisning. Danielsson och Liljeroth (1996) skriver angående en människas förhållningssätt att det påverkas av människans tidigare erfarenheter, kunskaper, värderingar och upplevelser. Författarna förklarar vidare hur människans förhållningssätt är avgörande för en annans människas utvecklingsmöjligheter alltså vilka föreställningar och uppfattningar som omger individen i olika situationer. Hur människor i omgivningen tänker och handlar utifrån sina egna föreställningar främjar eller hämmar därmed utvecklingen.

4.3. Lärandemiljö

Med lärandemiljö menas i studien de sammanhang där barn ges tillfälle att vara delaktiga utefter elevers olika behov och förutsättningar. Sheridan och Pramling Samuelsson (2009) skriver att lärandemiljön är komplex, där material och människor samspelar. De skriver också att i en bra lärandemiljö får elever möjlighet till utveckling i skolan med material, hjälpmedel samt pedagoger. I vår studie har valt att benämna all pedagogisk personal som arbetar med eleverna i lärmiljön för pedagoger.

4.4. Anpassningar

År 2014 tillkom extra anpassningar till skollagen och definitionen för dessa är:

5 a § Om det inom ramen för undervisningen eller genom resultatet på ett nationellt prov, genom uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, såvida inte annat följer av 8 §.

Lag (2014:456) (SFS 2010:800)

Alltså, när anpassningarna inte räcker till i den ordinarie undervisningen och det befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen (skolverket, 2014a). Vi kommer i vår studie att benämna begreppen anpassningar och extra anpassningar på ett gemensamt sätt med ordet anpassningar.

4.5. Särskilt stöd

Skolverket definition av särskilt stöd är:

Särskilt stöd handlar, till skillnad från stöd i form av extra anpassningar, om insatser av mer ingripande karaktär som normalt inte är möjliga att genomföra för lärare och övrig skolpersonal inom ramen för den ordinarie undervisningen. Det är insatsernas omfattning eller varaktighet, eller både omfattningen och varaktigheten, som skiljer särskilt stöd från det stöd som ges i form av extra anpassningar. (Skolverket, 2011)

Vi har i vår studie valt att inte fördjupa oss kring begreppet särskilt stöd utan använder oss av ”anpassningar” och syftar då även på begreppet ”särskilt stöd.

5. Litteraturgenomgång

I studiens litteraturgenomgång kommer Hatties ”synliga lärande”, där olika framgångsfaktorer belyses, ta relativt stort utrymme. Då vi kommer att koppla detta till vårt resultat menar vi att det behöver förklaras lite extra. Även inkludering tas upp då vi anser att anpassningar är ett led i arbetet med att inkludera elever i den ordinarie undervisningen. Vi försöker även ge en kort beskrivning av hur undervisning och skolgång har sett ut för elever i behov av särskilt stöd genom tiderna. Avslutningsvis har vi ett stycke om förhållningsätt då vi menar att det kan kopplas till arbetet med anpassningar.

5.1. Synligt lärande

Hatties (2014) *Synligt lärande – En syntes av mer än 800 metaanalyser om vad som påverkar elevernas skolresultat* har diskuterats mycket i skolans värld. Hatties syfte är att visa hur stor

påverkan olika faktorer i skolan har på elevers prestationer. Han har sammanställt 800 metaanalyser vilket sedan har utmynnat i 138 olika påverkansfaktorer. Dessa rangordnar han beroende på vilken effekt de gör för elevers prestationer i skolan. Hattie lyfter såväl faktorer som har hög positiv påverkan på elevers prestationer som faktorer som behöver uppmärksammas då de har stor negativ påverkan på elevers prestationer. Han menar att det är viktigt att både lärare och elever är medvetna om varandras lärande och undervisning för att nå fina resultat, han kallar detta för *synligt lärande*.

Hattie har fått kritik av bland annat Svein Sjøberg, professor i Oslo, han skriver i Skolportalen (2013, Nr 4) att studien främst har utförts i USA och Storbritannien, inget skandinaviskt land har deltagit. Han menar att skolan fungerar på olika sätt beroende på land och därför är inte forskningen direkt överförbar. Det tas heller ingen hänsyn till social bakgrund, ålder eller ämnen.

Håkansson (2011), universitetslektor i pedagogik, har gett ut en presentation av Hatties resultat och analyser i "Synligt lärande". Håkansson påpekar att kritik har framkommit kring Hatties "effektbarometer" då många är kritiska till hans sätt att gradera vilka effekter som är försumbara, måttliga och stora.

Håkansson (2011 s. 12.)

Elevers bakgrund har stora effekter på elevers resultat i skolan enligt Hatties studie. För att ge ett exempel på detta så menar Hattie att en elevs uppväxt påverkar hur hen ser på sig själv och vilka prestationer som är möjliga, han menar att en elev redan vid åtta års ålder kan ranka sina möjligheter till prestationer. Sammantaget gör detta att en elevs självskattning har en effektstorlek på 1,44, det vill säga stor effekt på en elevs resultat i skolan (Hattie, 2014).

Koncentration, envishet och engagemang är också faktorer som har stor effekt på elevers resultat i skolan. Hattie menar att det är viktigt med tydliga mål för att skapa engagemang i skolan. Motivation har enligt Hattie relativt stor effekt på skolresultaten och han menar att det ryms mycket inom området motivation- intresse och uppmuntran är två delar som påverkar motivationen. Hattie påpekar problematiken i att det faktiskt är lättare att avmotivera elever än att motivera dem. Området självuppfattning innehåller många delar såsom exempelvis ångslan och självförtroende.

Hattie påpekar att flera av faktorerna är påverkningsbara även under skoltiden. En faktor som tidigare kunskaper menar han kan påverkas positivt av att attityderna till kunskap och lärande är positiva. Det har närmast större effekt än själva intelligensen.

Påverkansseffekt på några faktorer kring eleven (Håkansson 2011 s. 14.).

<i>Självskattning av betyg</i>	1,44
<i>Tidigare kunskaper</i>	1,28
<i>Koncentration, envishet och engagemang</i>	0,48
<i>Motivation</i>	0,48
<i>Självuppfattning</i>	0,43

De påverkansfaktorer som handlar om hemmet handlar framför allt om föräldrars förväntningar. Hattie menar att det är viktigt att skolan uppmuntrar föräldrar till delaktighet då det har stor påverkan på elevers prestationer.

Hemmiljön har en relativt stor effekt på elevers prestationer i skolan enligt Hattie. Han menar att uppmuntran i hemmet inom flera områden är påverkansfaktorer, såsom exempelvis intellektuell stimulans och materialtillgång. Även den socioekonomiska statusen visade sig ha likvärdig påverkan på skolresultaten -föräldrars utbildning, inkomst och arbete. Föräldraengagemanget har enligt Hattie en relativt stor påverkan på skolresultaten. Han påpekar dock att det främst handlar om förväntningar mellan kontroll i form av läsläsning och val av kamrater hade inte lika stora effekter. De strukturella faktorerna i hemmet, en eller två föräldrar, ensam barn, adoptiv barn, menar Hattie inte har lika stor effekt som föräldrars förväntningar.

Påverkansseffekt på några faktorer i hemmet enligt Hattie (Håkansson 2011 s. 19.).

<i>Hemmiljö</i>	0,57
<i>Socioekonomisk status</i>	0,57
<i>Föräldraengagemang</i>	0,51
<i>Familjestruktur</i>	0,17

Enligt Håkansson (2011) så menar många forskare att elevers prestationer till stor del kan kopplas till faktorer i skolan. Hattie menar att snabbare studiegång är en framgångsfaktor för de elever som klarar en hastigare studietakt. Hans studie pekar också på att studiero i klassrummet ger fina förutsättningar till elevers studieresultat. Klimatet i klassrummet har relativt stor påverkan på skolresultaten, positiva relationer, socialt stöd är delar som rymms inom denna faktor. Ledarskapet i klassrummet har enligt Hattie relativt stor inverkan på elevers skolresultat. Inom denna faktor menar han att lärarens förmåga att skapa engagemang och minska störningsmoment är viktiga delar. Hatties studie visar även att lärande i smågrupper har relativt hög påverkan på elevers studieresultat. Han påpekar att man kan se störst effekt inom denna faktor då eleverna är tränade och vana vid att arbeta i mindre grupper.

Rektorers ledarskap har enligt Hattie måttlig effekt på elevers resultat i skolan. Han menar att rektors roll i första hand påverkar i form av att rektor är stöttande i lärares arbete och på så sätt indirekt blir en positiv påverkan för eleverna.

Enligt Hattie är det måttlig positiv effekt på att elever i behov av särskilt stöd inkluderas i förhållande till om de skulle gå i någon form av särskild undervisningsgrupp. Han påpekar också att då elever i behov av särskilt stöd inkluderas leder detta till högre förväntningar från lärare, mer kamratrelationer och en högre självkänsla.

Gällande skolors ekonomiska resurser menar Hattie att det inte handlar så mycket om mängden pengar utan istället hur de utnyttjas. Klasstorleken har enligt Hatties studie inte så stora effekter.

Hattie menar att det är en försumbar effekt i att gruppera inom klasser. Han menar att det har lika liten effekt huruvida det gäller begåvningsgruppering som spontana grupperingar i särskilda uppgifter. Hattie påpekar att i USA är nära hälften av alla skolklasser indelade utefter vilken prestationsförmåga man uppfattar att eleverna har. Han menar att nivågrupperingen inte leder till högre resultat hos eleverna. Han påpekar dock att det finns andra faktorer som kan spela in i resultaten i dessa fall. Hattie menar att det är mer lockande för utbildade lärare att söka sig till de områden klasser som har högpresterande elever vilket gör att de bästa lärarna och förutsättningarna hamnar hos de elever som man redan innan har störst förväntningar på.

Påverkans effekt på några faktorer i skolan enligt Hattie (Håkansson 2011 s. 22 och 25).

<i>Snabbare studiegång</i>	0,88
<i>Studiero</i>	0,80
<i>Känsla av positivt sammanhang i klassrummet</i>	0,53
<i>Ledarskap i klassrummet</i>	0,52
<i>Lärande i smågrupper inom klassen</i>	0,49
<i>Rektorer</i>	0,36
<i>Minskning av störande beteenden</i>	0,34
<i>Inkludering</i>	0,28
<i>Ekonomiska resurser</i>	0,23
<i>Klasstorlek</i>	0,21
<i>Gruppering inom klassen</i>	0,16
<i>Begåvningsgruppering</i>	0,12

Lärares tydlighet i undervisningen menar Hattie har stor påverkan på elevers studieresultat. Här ingår faktorer såsom struktur, tydliga mål, tydliga genomgångar och förklaringar. Hattie menar också att relationen mellan elever och lärare har stor påverkan på elevernas resultat. Här handlar det om att känna empati, lyssna på eleverna och uppmärksamma eleverna och deras prestationer. Det är enligt Hattie även viktigt att lärare inte sätter etiketter på sina elever.

Enligt Hatties studie så har lärares ämneskunskaper en försumbar effekt. Hattie menar att det kan bero på att alla lärare har relativt goda kunskaper och att det då inte visar sig ha stor betydelse när det sätts i relation till elevers prestationer.

Några av påverkans effekterna kring lärare enligt Hattie (Håkansson 2011 s. 29.).

<i>Lärares tydlighet i undervisningen</i>	0,88
<i>Förtroendefulla relationer lärare-elev</i>	0,72
<i>Inte etikettera elever</i>	0,61
<i>Lärares förväntningar</i>	0,44
<i>Lärares ämneskunskaper</i>	0,09

När det kommer till undervisningens påverkansfaktorer så visar det sig vara mycket viktigt att lärare bedömer sina elever formativt. De ska finnas en framåtsyftande planering utefter var eleven befinner sig. Att elever i behov av särskilt stöd får mångsidigt stöd visade sig också ha fina effekter i Hatties studie. Här syftas speciellt på variationen i undervisningen för att nå eleven på bästa sätt. Hattie menar att det är viktigt att undervisningen anpassas till elevens sätt att lära. Han problematiserar även kring detta då vissa forskare menar att elever ska utmanas i de lärostilar de inte har.

Hattie menar att det är en försumbar effekt i att låta eleverna göra egna val i sin undervisning, han menar att nyckeln snarare är att sträva efter motivation hos elever.

Några av påverkans effekterna gällande undervisningen enligt Hattie (Håkansson 2011 s. 40).

<i>Tillhandahålla formativ bedömning</i>	0,90
<i>Mångsidiga insatser för elever i behov av särskilt stöd</i>	0,77
<i>Anpassning till elevers inlärningsstil</i>	0,41
<i>Hemläxor</i>	0,29
<i>Elevkontroll över lärandet</i>	0,04

5.2. Inkludering

Då Salamancadeklarationen (2006) upprättades, år 1994, fick inkluderingsbegreppet genomslag. Numera stod individen i fokus och skolan skulle se till alla elever fick de rätta förutsättningarna att känna sig inkluderade och detta ska ske utefter elevernas egna behov och förutsättningar (Nilholm, 2006). Nilholm menar att det är viktigt att skolan på ett bra sätt bemöter den grupp av barn som finns i verksamheten. Han skriver att det är betydelsefullt att pedagoger i skolan ser elevers olikheter som en tillgång och att alla elever ska kunna ha inflytande i sitt lärande. Eleverna ska få ett utbyte av att vara i skolan och de ska vara engagerade i sitt arbete och med sina sociala relationer. Författaren skriver vidare kring de faktorer som är viktiga för att inkluderingsprocessen ska fungera. Det handlar om att ledaren har en klar och tydlig vision och att lärares attityder påverkar framkommer också. Kompetensutveckling hos pedagogerna är viktiga samt att det finns ett flexibelt stöd och

samarbete kring undervisningen. Även Fischbein (2007) påpekar att ledarskapet är en viktig faktor för att skapa en framgångsrik inkluderande skola.

Nilholm och Göransson (2014) påpekar att pedagoger i skolan måste respektera elevers uppfattningar och känslor när det kommer till sociala situationer i skolan. Eleverna bör också vara delaktiga i sitt eget lärande för att utveckling ska ske. Dessa två områden påverkar varandra. Delaktighet i sitt eget lärande kan betyda att eleven är och känner sig inkluderad i sin egen läroprocess i samspel med andra men också att eleven tillägnar sig de kunskaper eleven behöver. Författarna förklarar vidare kring hur viktigt det är att eleverna ska känna sig delaktiga och känna att de tillhör gemenskapen. Faktorer som påverkar till gemenskap och delaktighet är att eleverna har tillit till varandra och till de gällande regler som de gemensamma mål som gruppen har tillsammans. ”Ett annat sätt att uttrycka detta är att det ska finnas ett ”vi” det vill säga en identifikation med klassen och skolan” (s.31). Författarna förklarar vidare kring idén om elevers delaktighet. Detta har sitt ursprung från att man tidigare arbetat på motsatt sätt, genom att man då istället kom på olika särlösningar, vilket bildade olika små grupper av ”speciella” elever. De betonar vikten av delaktighet för eleven då detta är en förutsättning för att en inkluderande lärandemiljö ska uppstå. I en sådan lärandemiljö se elevers olikheter som en tillgång och något som berikar verksamheten” i ett inkluderande system finns gemenskap på olika nivåer i systemet och olikhet ses som en tillgång” (s.33).

Ahlberg (2001) skriver också om delaktighet och menar att i verksamheten använder man sig av olika metoder och arbetsformer för att gruppen och eleverna ska få möjlighet att involveras med varandra, för att skapa en gemenskap. Pedagogernas olika didaktiska och pedagogiska insatser som de använder sig av i skolan grundar sig på elevernas egen delaktighet och elevernas känsla av gemenskap, och kring hur det ryms inom lärmiljön Booth och Ainscow (2002) skriver om utvecklingen av lärandet och delaktigheten i skolan och de förklarar att inkludering är en ändlös process. Det krävs att man som pedagog arbetar för att öka delaktigheten och lärandet hos eleverna. Man har kunnat se att då processen för ökad delaktighet ökar genererar det till att inkludering uppstår. Detta är något som alla skolor bör sträva efter.

I en studie av studie av Hoppey och McLeskey (2015) tar de upp vikten av ett bra ledarskap och de menar att det är av stor vikt att rektorn är en tydlig ledare för att få inkluderingen att fungera i skolan. Studien som inriktade sig på en rektors framgångsfaktorer kring inkludering visade också på att om rektorn i sitt arbete fokuserar på personalen så resulterar det i goda resultat. Rektorn sammanfattade det i tre punkter: lita på pedagogerna, lyssna på pedagogerna och behandla pedagogerna väl. Hoppey och McLeskey menar att det är en mycket viktig insats rektor kan göra för att få inkludering av elever med särskilda behov att fungera och att det innebär att satsa på pedagogerna. Meynert (2014) har gjort en studie av pedagogers syn på inkludering. Han menar att problemet med att inkludera många gånger är att pedagogerna inte riktigt förstår vad inkludering innebär. Han skriver vidare att då skolan väl får till en fungerande inkludering för eleverna bidrar det till att eleven utvecklas.

I en israelisk studie kring delaktighet intresserar de sig för att se hur föräldrar till barn med funktionsnedsättningar påverkar inkluderingen. Alltså om deras engagemang kring barnens skolgång påverkar resultatet. Resultat visar på att det har stor betydelse att samarbete mellan

hem och skola fungerar, att det finns ett förtroende krävs också för att inkludering ska fungera (Hebel, 2014).

Andersson och Thorsson (2008) förklarar vikten av att det ska finnas en väl fungerande relation, samverkan och kommunikation för att skapa möjligheter för eleverna till delaktighet och lärande i skolan. Det är detta som skapar en inkluderande form. Författarna förklarar vidare att principen med inkludering är att hela skolan har en värdegrund och ett gemensamt förhållningssätt som i sin tur leder till att elever inte sorteras och exkluderas. Vidare förklarar författarna att samsynen, tillitsfulla relationer och ett gemensamt förhållningssätt är viktiga komponenter för att få inkluderingsarbetet att fungera. Det krävs stöd för att detta ska fungera anser författarna. En sak som är viktigt att tänka på är att inte se det som att det är eleven som problem utan istället titta på lärmiljön. Om vi arbetar med vår lärmiljö förbättrar vi även inkluderingen.

Även Gerrbo (2012) skriver om det som är avgörande faktorer för framgång i elevers delaktighet och lärande och han menar att det främst beror på pedagogernas arbetsätt och förhållningssätt. Han skriver också att strukturen och dagens aktiviteter påverkar. Detta skriver även Nilholm och Göransson (2013) då de menar att det är rektorns och pedagogernas arbete och förhållningssätt som är avgörande i skapandet av inkluderande miljöer.

Haug (1998) skriver angående inkludering och menar att begreppet särskilda behov är något vi själva skapat. Det en social konstruktion och att tanken med segregering särskilda åtgärder är något skolan skapat då den inte är konstruerad för alla ska kunna fungera där.

5.3. Synen på barn i behov av särskilt stöd genom tiderna

Elever i behov av särskilt stöd har genom tiderna kallats och bemötts på olika sätt. De var under vissa tider inte välkomna i vanliga klasser och några exempel på hur de har benämnts är nedvärderande, sinnesslöa, odugliga och obildbara. Under 1900-talet började barn i behov av särskilt stöd uppmärksammas och man benämnde dem då för ”problembarn” (Börjesson och Palmblad, 2003). Det fanns under denna period många som ansåg sig ha en lösning för dessa barn och intensiva diskussioner fördes dem emellan. En åsikt som var stark under denna period var att barn skulle härdas för att klara sig i samhället (Börjesson och Palmblad, 2003). Synen på barn som avvek från vad som ansågs vara normalt började sakta ändras, på 1960-talet startades bland annat särskolor. Särskolan var dock exkluderad från den övriga skolan där normalbegåvade barn gick. I läroplanen från 1962 föreslogs en mängd med olika särlosningar för de elever som var avvikande, vilket inte företrädarna för integrering höll med om. Detta nya begrepp, integrering växte nu fram och många företrädare ville numera integrera eleverna istället för att fortsätta segregera dem (Nilholm och Göransson, 2014). Författarna skriver vidare att det fortfarande finns särlosningar inom skolan som specialskolor, särskola och särskilda undervisningsgrupper. Det förekommer också mindre tydliga särlosningar i form av olika former av specialpedagogiska insatser i anslutning till klassrummet. De skriver att detta är svårt att ta fram några exakta siffror på då detta numera är ett beslut som rektorerna får lov att fatta. Tidigare var det den politiska nämnd som ansvarat för grundskolan som hade hand om detta och fick ta de besluten. Därmed finns det ingen

tillförlitlig statistik på detta men de siffror som författarna kan visa på angående särskilt stöd är.

Drygt 15 % av eleverna i grundskolan får idag ett särskilt stöd i undervisningen och drygt 40 procent av dem får ett sådant stöd någon gång under sin grundskoletid. Många elever får ett särskilt stöd endast under en kortare tid (s.25). (Nilholm och Göransson, 2014).

5.4. Förhållningsätt

Hejlskov Elvén (2009) beskriver vikten av att bemöta barn på ett lågaffektivt sätt. Metoden innebär att man ska kunna möta barn på ett sätt som inte ökar känslöstämningar och starka känslor. Hejlskov Elvén menar att det är viktigt att pedagogerna hela tiden reflekterar kring sitt bemötande i arbete med barn för att inte förstärka kraftiga känslouttryck. Ett lugnt bemötande ska enligt honom påverka personen som är i affekt och den vuxnes känsla överförs till barnet. Han påpekar även att man ska undvika ögonkontakt då det kan uppfattas som dominans och istället förstärka en upprörd situation. Beröring är också en omständighet som bör undvikas vid affekt enligt. Han menar att det är stor risk att beröringen innehåller frustration, kraft och kontroll vilket överförs negativt på barnet. Hejlskov Elvén förespråkar istället att skapa distans för att lugna ett barn som har hamnat i affekt, han menar att det är att respektera barnets integritet och person. I skolan ser man ofta att pedagoger söker lösning i konflikter och upprörda situationer genom att möta barnet när det är som mest upprört. Hejlskov Elvén menar att det istället är viktigt att låta barnet lugna sig och hitta kontroll innan de vuxna kan komma in med stöd och hjälp. Även Green (2016) påpekar att situationer ofta förvärras av att vuxna går in i konflikter med en uppfattning om att de ska bestämma och barnen ska lyda.

Hejlskov Elvén (2009) lägger stor vikt vid att den vuxna som möter ett barn i affekt behåller sitt lugn. Han menar att man måste tänka medvetet på hur man står, spänner sig, tittar och talar för att kunna påverka vilka känslor man för över till barnet. Det är viktigt att välja vilka konflikter man tar som pedagog i skolan. Hejlskov Elvén poängterar att det i många fall kan vara en bra metod att ge med sig. Om en elev som lätt hamnar i affekt har en stark vilja att göra något så kan det vara bättre att hitta en medelväg istället för att som vuxen ha som mål att vara den som beslutar allt som ska ske.

Hejlskov Elvén (2009) påpekar att det är viktigt att bygga upp en fungerande organisation runt elever som lätt hamnar i affekt. Om det finns flera vuxna som eleven litar på så är det lättare för de vuxna som arbetar kring eleven att orka hålla sig till det lågaffektiva bemötandet. Druglie (2003), Greene (2016) och Kadesjö (2009) menar att det är viktigt vilket förhållningsätt den vuxne har som ska möta ett barn som lätt hamnar i affekt. Om barnet tillskrivs svårigheter och problem, på grund av okunskap, så kan det förstärka ett barns negativa beteende. Om man som vuxen istället ser till omgivning och miljö och söker barnets förståelse så finns det större möjligheter att skapa förtroende hos ett barn. Hejlskov Elvén (2009) menar att det är av stor vikt att lära sig att läsa av situationer för att kunna avleda innan situationerna intensifieras. Greene (2016) påpekar att barn alltid gör så gott de kan och att det är av stor betydelse att pedagoger i skolan kan se att det finns anledningar till att ett barn beter

sig på ett visst sätt, de gör det inte för att ställa till det för andra. Även Hejlskov (2014) menar att eleverna alltid gör så gott de kan, de gör det som de anser är begripligt för situationen. Om man ska hjälpa en elev att förstå ett problem behöver man hjälpa eleven med att göra problemet begripligt för dem. Genom att hjälpa dem med detta skapar det förutsättningar för att eleven ska kunna utvecklas. Han menar att det vi tror är beteendeproblem hos eleverna i själva verket är strategier för att eleven ska kunna behålla sin självkontroll.

Steinberg (2013) menar att pedagoger som förstått vikten av relationer vet att goda relationer är en förutsättning för att eleven ska kunna lyckas bra med sina elever. Han skriver att om relationerna inte fungerar så fungerar ingenting annat heller. Tiden då man som pedagog fick sin auktoritet genom sin titel, sin position eller ålder är förbi. En del elever har stort behov av att veta att du som pedagog tycker om dem, att du ser dem, att du vill dem väl, att du vill vara med dem och att du har din entusiasm kvar (Steinberg, 2013). Hejlskov Elvén (2009) skriver om en studie kring hur hjärnan påverkas av *feedback*. Elever under 15 år påverkades inte då de fick negativ feedback när de däremot fick positiv feedback påverkades de. Det innebär att barn under 15 år lär sig och är påverkansbara av positiv kritik. Om man utgår från ett salutogent synsätt och lyfter det positiva kring eleven kommer eleven att prestera bättre. Det är med andra ord ingen idé att tala om för eleven att den gör fel hela tiden utan att istället tala om för eleven när den gör rätt. Även Dweck (2015) menar att elever påverkas av hur vi bemöter dem. Hon menar att tankens kraft har stor påverkan på våra prestationer. Hon påpekar att alla föds med olika förutsättningar men att alla kan utvecklas och bli bättre genom att omgivningen tror på dem och behandlar dem utefter det. Hon menar också att svårigheter som en människa stöter på ofta kan övervinnas, det krävs hårt arbete och förväntningar.

Steinberg (2013) beskriver vikten av en bra relation men han skriver också att den går hand i hand med strukturen. Att dessa två begrepp tillsammans är viktiga då det är dessa som gör underverk tillsammans. Han skriver att detta är hemligheten för hur pedagoger på bästa sätt fångar och når sina elever. Steinberg (2013) förklarar att pedagogerna ska investera tid i föräldrakontakten då denna relation är oerhört viktigt. Han beskriver synen på föräldrarna som ens partner som man ska göra en gemensam resa med, tillsammans med barnen. Steinberg skriver fem begrepp som man som pedagog bör förhålla sig efter för att skapa goda relationer. Artighet, information, samverkan, ramar och tydliggöra ansvaret. Denna investering kommer garanterat löna sig menar författaren. Att det ibland kan vara svårt att samarbeta med föräldrar kan bero delvis på att föräldrarna ser sitt eget barns behov först. Föräldrarna vill att pedagogerna ska tillgodose deras barns behov före alla andras elevers behov. Här menar Steinberg att det är särskilt viktigt att man som pedagog är tydlig och noggrann med information. Steinberg skriver att föräldrar vill ha fakta, bevis, statistik och känna att du har kontrollen. Han förklarar vidare att man som pedagog ska se till att man får en god kontakt med de föräldrar som är krävande.

6. Design

Vi valde att använda oss utav en vinjettnetod som utgångspunkt samt kompletterande frågor som ställdes undertiden. Detta kom sedan att utgöra studiens datainsamling. Studien har en

kvalitativ ansats. Med en kvalitativ ansats så har man som forskare som syfte att förstå och tolka ett resultat (Stukát 2005).

Vinjettmotoden introducerades som en datainsamlingsmetod i Sverige på 90-talet, metoden används för att få fram kvalitativ data. Jergeby (1999) menar att vinjettmotoden förklaras på ett motsvarande sätt av de flesta författare som beskrivit metoden. Fritzes, Soydan, Jergeby, Glad, Nybom och Williams (2005) menar att vinjetter är korta beskrivningar kring påhittade människor i olika former av skildringar. Informanterna får läsa beskrivningarna och med utgångspunkt i dessa resonera och beskriva sitt förmodade handlande i de olika skildringarna. Tidigare användes vinjettmotoden bara som ett komplement till andra traditionella mätmetoder i forskning av människans värderingar och bedömningar. Nu används den mer i sin helhet som den enda metoden, den har främst används inom det sociala forskningsområdet.

Sammanhanget är det väsentliga i vinjettmotoden och syftet med metoden som Jergeby (1999), skriver är att studera och analysera människors val och bedömningar av fiktiva händelser samt att utveckla en empiriskt baserad förståelse för mänskliga värderingar och bedömningar. Detta görs genom att informanterna får resonera och fundera kring andra individers handlingar. Vinjetterna innehåller information och delar som undersökaren själv tycker sig vara viktiga för att få svar på sina forskningsfrågor. Jergeby (1999) och Bryman (2008) menar att det är viktigt att tänka på att konstruera vinjetterna på ett så trovärdigt och verklighetsbaserat sätt som möjligt för att informanterna ska kunna svara så realistiskt som möjligt.

Bryman (2008) förklarar att då informanterna tar ställning till olika fiktiva situationer så är svaren med största sannolikhet deras egna ställningstaganden. Kritik som riktas mot vinjettmotoden är att det är fiktiva berättelser som informanterna får ta ställning till, att det finns en risk att informanter inte upplever vinjetterna som trovärdiga (Jergeby, 1999). Det finns en risk att informanten gör ställningstaganden som denna i verkligheten kanske inte skulle ha gjort. Jergeby menar att styrkan i vinjettmotoden ligger i att alla informanter får ta del av samma information och utefter den får de sedan diskutera innehållet.

Jergeby (1999) förklarar de fyra grundkriterier som en vinjett ska uppfylla när den skapas. Vinjetterna ska som tidigare nämnts göras så verklighetstroga som möjligt för att få ett så realistiskt resultat som möjligt. Vinjetten ska vara lätt att följa och lätt att förstå. Den ska vara logisk, trovärdig och inte så komplicerad att informanten tappar tråden. Det är viktigt att tänka på att allt innehåll i en vinjett måste vara teoretiskt riktigt och kunna kopplas till forskningens syfte.

Då studien är av kvalitativ karaktär har vinjetterna konstruerats med öppna frågor. Kvale och Brinkman (2009) menar att en kvalitativ intervju används i syfte att föröka förstå informantens sätt att uppfatta olika sammanhang genom informantens upplevelser och bakgrund. I en halvstrukturerad intervju är intervjuaren informerad om de ämnesområden som ska ingå. Intervjuaren kan ha en frågeguide med ett antal områden som man vill belysa. Huvudfrågorna ställs på samma sätt men följdfrågor individualiseras beroende på svaren från informanterna för att få så tydliga och väl besvarade frågor som möjligt (Stukát, 2005).

6.1. Urval

Två F-6 skolor valdes ut, i två mindre orter, som kontaktades per telefon till en början och därefter mailades informationsbrev. I mailet skrev vi att målet var att utföra sex vinjetter på vardera skola. Rektorererna tillfrågades också om de skulle kunna erbjuda oss en tid och plats att utföra vinjettsamtalen på. Rektorererna på de båda skolorna hörde av sig och sa att de hade fått positiv respons på intresset av att delta. Pedagogerna som deltog i studien arbetar med elever i årskurserna två till sex. Rektorererna på de båda skolorna gav oss ett datum då vi var välkomna att utföra vinjettsamtalen på. Valet av pedagoger gjordes i samråd med rektorererna, utifrån vilka som hade möjlighet att delta i studien. Informanterna är alla kvinnor i åldern mellan 30-60 år. De hade alla flera års erfarenheter inom yrket som pedagoger. Fyra av pedagogerna var matematik- och naturkunskapslärare. Tre av dem hade sin inriktning mot svenska och samhällsorienterade ämnen. De fem övriga pedagogerna var utbildade i svenska och naturorienterade ämnen. Några av informanterna hade läst till ytterligare några ämnen för att komplettera sin behörighet och någon hade även läst en del fristående kurser inom specialpedagogik.

6.2. Pilotstudie

Studien föregicks av en pilotstudie på två pedagoger, en var, som vi själva tidigare arbetat med. Bryman (2008) menar att det är en form av bekvämlighetsurval. Vinjetterna testades på pedagogerna och det fanns sedan möjlighet att diskutera innehållet med de som deltog. Det var bra att få synpunkter från någon som inte varit delaktig i genomförandet av vinjetterna. Samtalen tog båda runt 45 minuter och vi fick uppfattningen om att det var tydliga, relevanta och trovärdiga vinjetter. Det behövdes inte så många uppföljningsfrågor efter vinjettsamtalen då dessa vinjetter var en bra grund för en reflektion från informanterna. De förklarade sig och berättade kring hur de tänkte. Dessa vinjettsamtal spelades in på våra mobiltelefoner. Efter genomförandet kunde vi sedan prata ihop oss om eventuella förändringar inför den riktiga studien. Enligt Stukát (2005) ökar då validiteten och reliabiliteten. Då både testinformanterna och vi själva var nöjda med vinjetterna så behövdes inga justeringar göras.

6.3. Genomförande

Vinjetterna utformades utifrån studiens syfte, egna erfarenheter, diskussioner sinsemellan och med hjälp av litteratur. Pilotstudien genomfördes på två pedagoger, en var, för att försäkra oss om att vinjetterna skulle kunna ge tillräckligt med data till studien. Dessa två pilotstudier gjordes i informanternas egna skolor. En av dem utfördes i ett klassrum och den andra i ett personalrum. Därefter togs en kontakt via telefon med rektorererna på de skolor som vi önskade utföra vinjettstudierna på och informationsbrevet angående studien mailades. Arbetet delades upp genom att 6 vinjettsamtal var genomfördes på de olika skolorna. Rektorererna gav sitt godkännande och de hjälpte även till med att boka upp tider då informanterna kunde delta. Ett konferensrum fanns att låna på båda skolorna där vi kunde befinna oss under alla samtal. Varje informant fick ta del av studiens syfte och de etiska principerna. Därefter fick de ta del

av vinjetterna. De tre vinjetterna presenterades sedan var och en för sig. Informanterna fick själva läsa vinjetterna för att inte riskera att betoningar eller värderingar i uttal skulle förekomma. Samtalen spelades in på Ipads för att sedan kunna transkriberas. Alla samtalen utfördes på rad och informanterna avlöste varandra. Samtalen tog ungefär 30-45 minuter vardera. I konferensrummet fick vi sitta ostört vilket var bra för studien. Informanterna var positiva till studien och de var även nyfikna på vad resultatet skulle visa, detta kommer självklart att delges dem.

6.4. Analys och bearbetning

Då samtliga vinjetter hade utförts började arbetet med transkriberingen av intervjuerna. Texterna skrevs ut i sin helhet men ord som ”hm” och ”äh” togs inte med då vi inte ansåg att det var relevant för studien. En formell skriftspråklig karaktär enligt (Kvale, 2009). Efter detta fördes samtal kring texterna för att kunna få en förståelse och för att kunna se en helhet av vad som kommit fram i intervjuerna. Därefter delades datan in i olika teman utefter forskningsfrågorna. Texterna ströks under i olika färger. De färgade texterna klipptes sedan ut för att kunna grupperas inom varje frågeställning. Kvale (2009) skriver att efter att forskaren fått sig en uppfattning om helheten ska det formuleras teman utefter det som dominerar i informanternas texter. Detta görs utifrån intervjuarnas synvinkel, alltså hur de uppfattas av forskaren. Stukat (2005) skriver att materialet bearbetas genom någon form av kvalitativ analys och detta med forskarens förförståelse, egna tankar, känslor, och erfarenheter. Han skriver att detta har stor betydelse för tolkningen av texten.

I den teoretiska analysen kommer att kopplingar att göras till den sociokulturella teorin samt Hatties rangordning av påverkansfaktorer för att jämföra i vilken utsträckning pedagogerna anpassar enligt vad denna forskning menar vara framgångsrika faktorer.

6.5. Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

När man pratar om reliabilitet syftar man på hur tillförlitligt och noggrant något är, vilken kvalitet det är på mätningen. Om man kan få fram ett likvärdigt resultat vid upprepade tillfällen så visar det på en hög reliabilitet (Byström och Byström, 2011). Jergeby (1999) förklarar att vinjettmetodens reliabilitet i allmänhet anses vara relativt god på grund av att alla informanter ställs inför samma innehåll.

I en kvalitativ studie kan det finnas svaga punkter, tolkningar av svar kan missuppfattas och feltolkas samt yttre påverkansfaktorer (Stukat, 2005). Vi är medvetna om att vi kan tolka informanterna fel och förförståelse kring begrepp kan vara olika, detta kan komma att påverka studiens resultat. Vi kommer att vara noga med att förhålla oss kritiskt till våra tolkningar och anstränga oss för att inte lägga egna värderingar och tolkningar i informanternas svar. Man kan dock aldrig komma ifrån att vi har egna erfarenheter som kan komma att påverka hur tolkningen av informanternas svar, det problemet kvarstår i alla former av analyser.

Validitet betyder giltighet. För att forskningsmetoden ska få hög validitet är det betydelsefullt att tänka igenom om den stämmer överens med syftet i studien, hjälper den till att få fram svar

på de frågor forskaren har (Stukát, 2005). Vinjettmotoden anses ha hög validitet på grund av att informanterna får samma information att utgå ifrån i sitt resonemang. Validiteten kan bli lägre om informanterna svarar som de tror att de förväntas svara och om informanterna blir svåra att jämföra på grund av att följdfrågorna kan bli individuella. Då informanterna själva kommer att få läsa vinjetterna, för att inte lägga betoning och värderingar på ord och meningar, så menar vi att det ger vår studie en högre validitet.

Generaliserbarhet för studien innebär att om undersökningsgruppen är alltför liten kommer materialet och resultatet inte att kunna generaliseras (Stukát, 2005). Eftersom studien är relativt liten kommer vi inte att kunna göra några generella slutsatser av vad som framkommer i resultatet.

6.6. Etik

Studien utgår från de forskningsetiska principerna, de finns för att säkerställa en informants integritet (Vetenskapsrådet, 2007). I det följande stycket görs en kort beskrivning av dessa principer och vad de innebär för studien.

De personer som medverkat i studien har informerats om studien, dess syfte, tillvägagångssätt och om deras rättigheter. Denna information fick de innan intervjuerna började. Undersökningen bygger på frivillighet, deltagarna kunde närsomhelst avbryta sin medverkan.

Deltagarna informerades om att den insamlade informationen endast kommer att användas i denna studie och inte för kommersiellt bruk. Samtyckeskravet innebär att de informanter som ska delta i en studie ska lämna sitt tillstånd, forskaren är ansvarig för att få detta godkännande. Konfidentialitetskravet innebär att alla informanter informeras om att deltagandet behandlas konfidentiellt. Informanterna ska upplysas om att all information kommer att avidentifieras och bearbetas konfidentiellt. Nyttjandekravet innebär att information från informanterna endast får användas i studien och kopplat till dess syfte.

7. Resultat

Här presenteras resultatet som framkommit utifrån vinjettsamtalen.

Resultatet kommer att beskrivas i två delar. Den första delen är en beskrivande analys och den andra delen är en teoretisk analys kopplad till Hatties (2014) rangordning av påverkansfaktorer samt den sociokulturella teorin. Dessa båda delar kommer att finnas i resultatredovisningen. Vi är medvetna om att Hattie och den sociokulturella teorin är två helt skilda delar, den ena en forskning och den andra en teori. Dessa kommer inte att ställas mot varandra på något sätt utan syftet är istället att resultatet ska kunna kopplas till ett vidare perspektiv.

Informanternas svar har transkriberats. Svaren ströks sedan under med olika färger beroende på vilken av våra forskningsfrågor de svarade på. De färgade texterna klipptes sedan ut för att kunna grupperas inom varje frågeställning.

Informanternas uppfattningar bildades till ”grupper” och sorterades sedan in under studiens frågeställningar, ”vad är enligt pedagogerna orsaken till att elever behöver anpassningar i skolan?” och ”förhållningssätt”.

Svaren från de 12 olika vinjetterna delades inte upp i resultatredovisningen utan all information har istället använts som en hel massa. Samtliga informanter är representerade i resultatredovisningen och ingen av informanterna representeras nämnvärt i större utsträckning än någon annan.

Syftet med studien var att undersöka hur pedagoger resonerar kring elevers behov av anpassningar i skolan. Studiens frågeställningar var:

- Vad är enligt pedagogerna orsakerna till att elever behöver anpassningar i skolan?
- Vilka förhållningssätt har pedagogerna till elevers behov av anpassningar?

7.1. Vad är det som orsakar problematik i skolan för vissa elever?

Under denna rubrik har vi delat upp informanternas svar i fyra underrubriker. Dessa är följande ”individens är orsaken till att problematiken uppstår”, ”organisationen är orsaken till att problematiken uppstår”, ”individens uppväxt är orsaken till problematiken”.

7.1.1. Beskrivande analys

7.1.1.1. *Individen är orsaken till att problematiken uppstår*

Flera av informanterna påpekar att eleven är i behov av en utredning. De menar att det ofta finns bakomliggande problem hos individen som gör att dessa beteenden uppstår. Det blev tydligt i samtalen kring vinjetterna vilken inställning de olika informanterna hade kring elever som avviker, knappt hälften av dem var fokuserade på utredning och kartläggningar och pratade då inte så mycket om vad skolan kunde göra ytterligare utan de såg det som om skolan hade gjort vad man kunde med de resurser som fanns. Den andra halvan av informanterna nämnde inte utredningar och kartläggningar utan var mer inriktade på skolans arbete och hur de kunde tänka sig att förändra för att underlätta för eleven i skolan.

För en elev som gör så här kan det ju handla om bakomliggande svårigheter som man bör utreda. Det är så klart inte alla som har diagnoser men det är viktigt att fastställa ifall det är så.

Ytterligare några informanter ansåg att problematiken låg hos eleven men framhöll inte utredning som en lösning. Eleven framställdes i dessa fall ha svårt att anpassa sig, inte vara som andra, styrande och stökiga. Det påpekades också att ”dessa” elever vill styra och bestämma och att det inte var acceptabelt då alla barn behöver förhålla sig till samma regler.

Sammantaget var det alltså ungefär hälften av informanterna som beskrev att problematiken låg hos barnet och inte i dess omgivning.

Det första som jag tänker på är att hans sociala problem inte bara kan bero på att han har många olika lärare. Jag tror snarare att problemet ligger hos honom själv.

7.1.1.2. Organisationen är orsaken till att problematiken uppstår

7.1.1.2.1. Struktur och gemensam planering

Några av informanterna beskriver hur viktigt det är att lärmiljön i skolan är planerad och anpassad efter elevens förutsättningar för att skolsituationen ska fungera. Det var många som påpekade att det var tidsbrist som gjorde att gemensam planering och samarbete inte blev av. Några menade även att lärarnas prioriteringar kunde vara en påverkansfaktor. Om mer tid valdes att lägga på samarbete pedagoger emellan så skulle kanske mycket annat arbete bli lättare. De syftade då bland annat på om pedagoger hade varit bättre på att ta vara på varandras kunskaper och hur de får det att fungera i klassrummet med just en speciell elev. En informant menade att handledning hade underlättat samverkan kring elever som är i stort behov av samsyn och ett liknande upplägg på lektioner. Lärarna skulle då ha möjlighet att prata sig samman och lyfta frågor kring förhållningssätt och planering.

Det är avgörande för Joel hur jag väljer att planera och organisera lärmiljön. Konflikterna på lektionerna handlar om pedagogens misslyckande över att inte kunna organisera lärmiljön så att Joel lyckas i sitt skolarbete.

7.1.1.2.2. För många undervisande lärare ställer till problem för vissa elever

Flera av informanterna påpekar att skolans organisation med ett mer utbrett ämneslärarsystem gör att fler elever får svårt att anpassa sig till undervisningen. Samtliga informanter som nämnde ämneslärarsystemet som ett problem menade att detta är tydligast från och med år 4. De nämnde även att de kan se det i de lägre åren, 1-3, då även dessa elever fått fler undervisande lärare. De menar att lärare idag har ett större fokus på sitt ämne, tiden för att se till att alla mår bra och kan fungera i klassrummet finns inte på samma sätt. De menar att strukturen inte blir tydlig när det är många olika undervisande lärare inne i samma klass. Det ställer allt högre krav på eleverna att ta eget ansvar och det gör att vi flyttar ner problematiken som vi tidigare sett i äldre åldrar. De berättade också att de nu upplever att de är mer på besök i klasser som de ansvarar för ett ämne i, de tar inget övergripande ansvar. De problematiserar även att de inte har lika mycket tid med den klassen som de ansvarar för vilket gör att de i rollen som klasslärare förväntar sig att andra undervisande lärare ska ta ansvar i klasser de undervisar i, det blir en minskad känsla av ansvar mot tidigare. Det blir en ond cirkel då alla förväntar sig saker av varandra men ingen tar det egentliga ansvaret som det finns ett behov av.

Jag ser som lågstadielärare att det allt mer efter att skolan har börjat arbeta med ämneslärarsystem blir svårare för eleverna när de kommer upp i fyran. Vi har full

kontroll på lågstadiet och tar lite mer ”om hand” än vad man gör högre upp. De måste bli stora så fort nu, samtidigt som kraven ökar kunskapsmässigt.

7.1.1.2.3. Personalbrist

Flertalet av informanterna påtalade att det finns för lite personal i skolan. De menade att man som skolan ser ut idag har svårt att bemöta alla elever på individnivå beroende på att de står ensamma i många situationer. När det gäller rastproblematiken så påpekades det att det är viktigt att det är någon som tar sig an uppgiften med lust, annars är det meningslöst. De menade då att pedagogiskt utbildade vuxna skulle kunna guida eleverna lite bättre på raster i det sociala spelet för att förebygga många jobbiga situationer.

Jag tänker att Joel behöver vuxenstöd både på rasterna, för att få hjälp med regler och kontakter med andra elever, och på lektionerna. Han behöver en och samma vuxna person närmast sig, som kan pusha honom, stötta honom i arbetet, lägga en mjuk hand på hans axel när det behövs och kanske ta små pauser med honom ibland.

7.1.1.2.4. Ökat fokus på kunskapskrav ett problem

Några informanter menade att lärare idag är mer målstyrda och har ett större fokus mot kunskapskraven. De påpekade även att lärarnas ökade fokus på kunskapskraven leder till att barn i behov av anpassningar allt mer förväntas anpassa sig till undervisningen, det finns inte tid för att dra ner på tempot i undervisningen.

Jag tror att vi puttar fler elever över kanten nu än tidigare på grund av att de ska ta så mycket eget ansvar. Även om kraven har varit höga även tidigare så blir det så tydligt nu när det är betyg i årskurs 7, vi pratar både bedömningar och betyg långt ner i årskurserna för att de ska var så kallat inkörda och insatta i detta.

7.1.1.3. Individens uppväxt är orsaken till problematiken

En av informanterna menade att elevens hemförhållande och uppväxt är av betydelse för hur det går i skolan. Informanten syftade på att det i skolan finns många barn med olika bakgrund och hemförhållande men vi kräver att alla ska prestera på liknande nivå och nå samma kunskapskrav.

Om man är uppvuxen i svåra förhållanden påverka detta självklart. Det som är positivt genererar ofta mer positivt och tvärtom.

7.1.2. Teoretisk analys

Hälften av informanterna ansåg att orsaken till att problematik uppstår kring en elev i skolan ligger hos individen själv. De menade att det krävs utredningar för att kunna förstå sig på problematiken och tillskrev eleverna egenskaper som bland annat stökiga och styrande. Dessa

uppfattningar är på det hela taget i motsats till hur Vygotskij såg på människans utveckling. Han menade istället att människan formas av den miljö vi lever i (Hwang och Nilsson, 2006).

Några av informanterna ansåg att struktur och gemensam planering var en viktig del i skolan för att kunna möta alla elever i behov av anpassningar. De påpekade att det var svårt att hitta tid för dessa samtal samtidigt som de var självkritiska och menade att man kanske kunde prioritera på ett annat sätt. Informanterna menade att de borde kunna dra nytta av varandras erfarenheter på ett bättre sätt och på så sätt underlätta för de elever som är i stort behov av struktur och samsyn. Hatties studie visar att *lärares tydlighet i undervisningen* har stor påverkans effekt på elevers resultat i skolan. I denna tydlighet ingår just lärares struktur och förmåga att sätta upp tydliga mål (Hattie, 2014).

Flera av informanterna menade att ämneslärarsystemet med allt fler undervisande lärare skapar problematik för många elever i skolan. De påpekade att en effekt av detta blir att lärarens ansvar till eleverna och en viss klass minskar då inte lika mycket tid fokuseras till samma elever. Alla lärare tar ansvar i sina ämnen men ingen har på samma sätt som tidigare ett övergripande ansvar för elevernas mående och relationer. Några informanter påpekade även att lärare idag är mer fokuserade på kunskapskraven och förväntar sig att elever i behov av anpassningar förväntas anpassa sig av egen kraft. Enligt Hattie (2014) så är det viktigt med *förtroendefulla relationer mellan lärare och elev*, det visade sig ha stora effekter på elevers resultat i skolan. I studien visade det sig även att *lärares ämneskunskaper* endast har försumbara effekter på studieresultaten, detta med tanke på att lärarna menade att mer fokus nu ligger på varje ämne.

De flesta av informanterna menade att det finns för lite personal i skolan, informanterna menade att de inte hinner anpassa för alla elever som det ser ut nu. Lärarna ansåg även att mycket av rastproblematiken skulle kunna förebyggas om det fanns fler engagerade vuxna ute på rasterna. I ett sociokulturellt perspektiv så behöver människan vägledning genom samspel och miljö för att kunna utvecklas, man lär av varandra. Vygotskij menade även att människan behöver reflektera över sitt eget tänkande för att utveckling ska ske (Hwang och Nilsson, 2006).

En av informanterna menade att elevens hemförhållande och uppväxt är av betydelse för elevens skolgång. Informanten menade att en elev med svåra hemförhållanden har kraven att prestera och leverera på samma sätt som elever som har gynnsamma hemförhållanden. Hatties studie visar att *hemmiljön* har en relativt stor påverkan på elevers prestationer i skolan. Även *föräldraengagemanget* visade sig i studien ha en relativt stor effekt på elevers skolprestationer. Hattie menar att om en elev har föräldrar som engagerar sig och har höga förväntningar på sitt barn så gynnar det elevens prestationer i skolan. Den *socioekonomiska statusen* visade sig också ha en relativt stor påverkan på elevers studieresultat. Hattie menar även här att mycket handlar om att såväl föräldrar som lärare i skolan kanske omedvetet har andra förväntningar på elever med välutbildade föräldrar. Hattie påpekar dock att *familjestrukturer* har en försumbar effekt, om en elev lever med sina biologiska föräldrar eller exempelvis adoptivföräldrar är av mindre betydelse. Framgångseffekten ligger framför allt i förväntningarna. Även inom det sociokulturella perspektivet menar man att individens tidigare erfarenheter har stor påverkan på en människas utveckling. Eftersom människor är i behov av

andra människor för att utvecklas så är det av stor betydelse att en elev möter människor i sin uppväxt som ger dem uppmärksamhet och utbyter erfarenheter med dem.

7.2. Förhållningssätt

Under denna rubrik har vi delat upp informanternas svar i 14 underrubriker. Dessa är följande ”stress och hög arbetsbelastning hos lärare orsakar brister i samverkan”, ”skolans kontakt med hemmet gällande elever i behov av särskilt stöd”, ”viktigt att rapportera allt som händer i skolan till hemmet”, ”samsyn och nära samverkan med hemmet viktigt”, ”konsekventa lärare av stor betydelse”, ”skolans regler är till för alla elever på skolan”, ”vissa elever behöver anpassningar”, ”relationen mellan lärare och elev viktig”, ”fokus på positiva delar”, ”svårt att hitta ytterligare anpassningar”, ”individ Anpassad undervisning”, ”stöd av speciallärare”, ”extra stöd i klassrummet”, ”extra stöd utanför klassrummet”.

7.2.1. Beskrivande analys

7.2.1.1. Stress och hög arbetsbelastning hos lärare orsakar brister i samverkan

Flera av informanterna framhåller avsaknaden av ett gemensamt förhållningssätt i skolan. De menar att tiden i skolan för att prata kring förhållningssätt i stort eller mot enskilda elever inte finns eller att man åtminstone inte prioriterar den tiden. De upplever att lärare idag arbetar på många olika sätt i klasser som är oroliga och har elever i behov av stöd. Även kring denna fråga hamnade informanterna i att pedagoger är för stressade för att kunna avsätta tid för samtal kring förhållningssätt. De menade samtidigt att de ansåg att det borde kunna fungera att planera in mer samtal och träffar kring förhållningssätt generellt men även mot enskilda elever. De menade att det inte är tradition i skolan att diskutera förhållningssätt, av tradition sätter man av möten för exempelvis ämnesdiskussioner och måluppfyllelse.

Jag tänker även att det är viktigt att ta hjälp av sina kollegor gällande lektionerna. Om man är flera undervisande lärare i klassen så kanske det fungerar bra hos någon och då kanske detta kan överföras till någon annan lärare och lektion.

7.2.1.2. Skolans kontakt med hemmet gällande elever i behov av särskilt stöd

Flertalet informanter menar att det är viktigt att ha en nära kontakt med hemmet när det gäller barn i behov av särskilt stöd. Synen på vilken sorts kontakt det skulle vara skiljde sig dock något.

7.2.1.3. Viktigt att rapportera allt som händer i skolan till hemmet

Några informanter framhävde starkt att det skulle rapporteras händelser dagligen till hemmet. De menade att det var viktigt att föräldrarna var medvetna om hur jobbigt det var i skolan och hur mycket som händer kring eleven. Dessa informanter menade att eleven

ska veta att föräldrarna kommer att få reda på allt som sker i skolan, det går inte att komma undan med exempelvis missad undervisning eller stökigt beteende.

Min erfarenhet säger mig ändå att en nära kontakt med föräldrarna till stökiga elever är viktig. Vi måste jobba efter samma sak och det är viktigt att föräldrarna är medvetna om skolsituationen.

7.2.1.4. Samsyn och nära samverkan med hemmet viktigt

Några informanter betonade vikten av att skolan och hemmet arbetar åt samma håll, eleven ska känna att det finns en samsyn. De menade att den nära kontakten med hemmet är viktig för att kunna få till ett bra samarbete, eleven ska känna att skolan och hemmet gör allt för att det ska bli så bra som möjligt för eleven. En av informanterna menade att det inte fanns någon anledning till att ha daglig rapportering kring misslyckanden, det skapar bara oro och irritation. Föräldrarna blir frustrerade över alla händelser och eleven måste reda ut misslyckanden flera gånger, det blir en ond cirkel.

Jag brukar skapa en nära kontakt med föräldrarna så att vi arbetar åt samma håll. Sen väljer jag de tillfällen som jag kontaktar hemmet, föräldrarna vet att det händer saker i skolan och att vi reder ut dessa.

7.2.1.5. Konsekventa lärare av stor betydelse

Några informanter påpekade att det var viktigt att vara konsekvent i sitt arbete som pedagog. De menade att det är av stor vikt att hålla sig till såväl material som till sina lektionsidéer för att eleverna ska känna sig trygga och veta vad som förväntas av dem. Det var viktigt för dessa informanter att eleverna befann sig på samma ställe i böckerna och att de annars arbetade ikapp vad de missat. Informanterna menade att om de skulle börja gå med på att eleverna inte behövde göra klart så skulle det utnyttjas vid nästa tillfälle. De påpekade även att det är svårt att undervisa i en klass om eleverna befinner sig på många olika nivåer. Informanterna menade även att det blir ett problem för dem som lärare om inte alla elever följer planeringen, läraren behöver kunna utgå ifrån att alla elever har hunnit till ett visst moment för att kunna få med sig alla elever under nästkommande genomgång.

När det gäller att Joel inte vill arbeta med det han fått till sig så får man stå på sig som lärare annars har man detta förhandlande varje lektion. Jag brukar säga hur mycket som ska vara klart innan rasten och om man inte hunnit det så får man sitta inne på rasten eller ta hem och jobba klart med resten.

7.2.1.6. Skolans regler är till för alla elever på skolan

Några informanter framhöll att elever i skolan är där på lika villkor och ska förhålla sig till samma regler och förhållningssätt. De menade att skolans regler måste vara för alla barn, annars är reglerna meningslösa.

Det är viktigt att poängtera för honom att det inte är okej att bete sig på det viset och att man ska vara som man själv vill bli behandlad för att de andra eleverna ska visa samma respekt och hänsyn som han själv förväntas få tillbaka.

7.2.1.7. Vissa elever behöver anpassningar

Några andra informanter framhöll istället vikten av att anpassa skolarbetet, rasterna och förhållningssättet till individen för att få så många elever att lyckas som möjligt. Dessa informanter menade att om skolan individanpassar så mycket de kan så kommer konflikter och problem att minska. De påpekade att det inte handlade om att regler inte skulle följas överhuvudtaget utan snarare att reglerna ibland behövde justeras för att kunna fungera för vissa elever.

Jag tror att mitt arbetsätt och mitt bemötande är A och O i detta arbete. Vi har de barn vi har så här måste jag vara professionell och klura ut bra lösningar som kan hjälpa Joel att lyckas.

7.2.1.8. Relationen mellan lärare och elev viktig

Flera av informanterna betonade vikten av att ha en god relation med elever i behov av särskilt stöd. De menade att elever behöver känna att de vuxna i skolan bryr sig om hur det går för dem och se individen bakom skolresultat och dåliga beteenden. Informanterna menade att det krävs en god relation med elever som exempelvis är utåtagerande för att undvika att eleverna blir några som alla ser på som jobbiga och oanpassade.

Jag har haft flera Joel i mina klasser under åren och jag måste säga att om man inte har en bra relation med dessa elever så kommer man ingenstans. Det finns ett förtroende i grunden och då är det också lättare att nå eleven i frustration och vrede.

7.2.1.9. Fokus på positiva delar

En av informanterna påpekade att det är viktigt att se och uppmärksamma de bra saker som elever i behov av särskilt stöd gör. Informanter påpekade att det ofta blir fokus på de dåliga saker vissa elever gör, att pedagogerna blir blinda för de bra sakerna. Informanten menade att om en lärare redan innan en lektion förväntar sig att eleven ska bråka och väsnas så påverkas förhållningssättet och bemötandet mot eleven omedvetet.

Jag tror även att det är viktigt att stärka barnets självkänsla och hela tiden ge positiv respons när han väl arbetar.

7.2.1.10. Svårt att hitta ytterligare anpassningar

Två av informanterna hade svårt att se någon lösning eller lämplig anpassning gällande eleven som ofta hamnade i konflikter. De var uppgivna och hade hög igenkänningsfaktor i dessa vinjetter. De menade att de hade gjort allt de kunde men utan större framgångar. De menade att de ägnar mycket av sin tid för liknande elever och att en stor del i detta handlar om konflikthantering och att lösa problem som uppstår. Gemensamt för dessa informanter var att de sökte stöd i form av mer personal. De påpekade att deras jobb i första hand var att undervisa men att de upplever att arbetet som lärare allt mer handlar om att samtala med elever kring händelser som uppstår.

Jag har en sån elev och jag har sagt till rektorn nu att jag måste ha en person som ansvarar för att eleverna ska komma in på lektionen efter rasterna, jag är där för att undervisa i första hand.

Vi har provat allt. Jag har varit arg och sträng och jag har bett dem snällt... inget funkar tyvärr. Jag förstår ju att eleven inte mår bra i detta heller såklart men vi har inga resurser att hjälpa mer nu känns det som.

7.2.1.11. Individanpassad undervisning

Flera informanter menade att det är viktigt att individanpassa undervisningen för att elever ska få en möjlighet att lyckas. Struktur var en sak som ofta nämndes som en relevant anpassning. De menade då bland annat att det var viktigt att dagens lektioner och andra aktiviteter presenterades på tavlan varje morgon och att eventuella läxor alltid var till en bestämd dag. Ett par av informanterna nämnde även belöningssystem och utomhuspedagogik som metoder. Förberedelse var också något som framfördes som viktigt av flera informanter. De menade att det är viktigt att ge elever som är i behov av att veta vad som ska hända förutsättningar för att lyckas. Några få informanter framhöll även vikten av att ta med eleven i planeringen av undervisningen. De påpekade att det är svårt att få elever som Joel att göra något om det är emot deras vilja, om man tillsammans har arbetat fram en plan för skolarbetet och de sociala situationerna så är det också lättare att få med sig eleven när arbetet ska ske.

Jag skulle låta Joel vara med i planeringen av hans arbete, dessa mål ska uppnås, hur vill du nå dem? Jag hade även förberett han på vad som förväntas av honom underlektionen och vad han ska arbeta med. Tydliga regler och struktur.

7.2.1.12. Stöd av speciallärare

Flera av informanterna menar att stöd hos en speciallärare hade varit en betydelsefull anpassning. De menar att de som klasslärare inte hinner med att möta alla elevers behov och då är det bra om stödet finns att få hos specialläraren. Några informanter menar även att det är viktigt att elevens kunskaper kartläggs hos speciallärare för att kunna ha en grund att stå på och veta vad man utgår ifrån.

Han behöver kanske extra stöd av speciallärare i en del ämnen, eftersom jag misstänker att han har svårt att påbörja och att slutföra sina uppgifter och dessutom att hänga med i allt som sägs.

7.2.1.13. Extra stöd i klassrummet

Några informanter menade att extra stöd av speciallärare, resurslärare och skulle finnas inom klassens ram. De menade att eleven då inkluderas och kan följa undervisningen på samma villkor som sina klasskompisar. De påpekade även att läroplanen styr hur vi ska tänka kring denna form av undervisning.

Jag tycker att det är självklart att alla elever ska undervisas i klassrummet. Det är inte roligt att bli flyttad till ett grupprum när alla kompisar sitter kvar. Jag tycker dessutom att man kan utnyttja stödet bättre om det är inom klassens ram. Det är inte alltid så att en elev behöver stöd hela tiden, då finns ju stödet för någon annan.

7.2.1.14. Extra stöd utanför klassrummet

Flera av informanterna menade att elever i vissa fall behöver undervisning utanför klassrummet. Motiveringen till att stödet skulle ges utanför klassrummet var oftast att eleven behövde få lugn och ro och få sitta i ett mindre sammanhang. Några motiverade det även med att det är för jobbigt för de övriga klasskompisarna att vara i klassrummet och lära sig något om det finns för mycket störningsmoment. Några av informanterna påpekade även att de var medvetna om läroplanens riktlinjer men att de ändå såg att undervisning utanför klassrummet ibland var bäst. Det fanns även förslag på att rasterna skulle delas upp för att undvika konflikter. Informanterna menade även att risken finns att eleverna inte blir inkluderade trots att de befinner sig i klassrummet, de utmärker sig så mycket stundvis och då menar de att det kan vara bättre att sitta i ett annat rum periodvis.

Jag skulle önska att det fanns möjlighet för Joel att få läsa vissa lektioner med en annan lärare en till en. Det tar allt för mycket kraft att hålla på med dessa konflikter varje lektion, alla förlorar på det. Jag har haft stöd i liknade fall i klassrummet för eleven men jag måste säga att det inte hjälper så mycket. Eleven stör fortfarande andra som vill lyssna och arbeta och utmärker sig ännu mer när det sitter en vuxen bredvid.

7.2.2. Teoretisk analys

Flera av informanterna menade att man i skolan saknar gemensamt förhållningsätt mot elever som är i behov av struktur. Informanterna problematiserar detta själva och menar att det inte är tradition i skolan att sätta av tid för att diskutera förhållningssätt. Fokus ligger mer på ämnen och måluppfyllelse. De påpekar även att tidsbristen påverkar att dessa diskussioner uteblir. Hatties studie visar att *studiero i klassrummet* har stor inverkan på elevers studieresultat. Detta kan sättas i relation till att lärare inte väljer att prioritera diskussioner kring förhållningssätt då ökad studiero skulle kunna vara en vinst av gemensamma

förhållningssätt. *Ledarskapet i klassrummet* har enligt Hattie relativt stor påverkan på elevers studieresultat. Hattie menar att om en lärare är införstådd med hur en klass fungerar och hittar verktyg för att minska störningsmoment i klassrummet så leder det till att eleverna presterar bättre. Även ledarskapet i klassrummet skulle kunna gynnas av att lärare satte av tid för att dela sina erfarenheter kring vilka förhållningssätt som passar vissa elever. Om en elev bemöts på ett sätt som inte fungerar för den individen så kan det skapa osäkerhet och ängslan som kan visa sig på olika sätt. Hattie påpekar även att det är viktigt att lärare och elever är medvetna om varandras lärande och undervisning för att nå bästa resultat. Hattie menar att en elevs *självuppfattning* har relativt stor påverkan på studieresultatet och även denna påverkansfaktor skulle kunna gynnas av gemensamma förhållningssätt på så sätt att lärare lättare kan nå och hitta rätt anpassningar för elever om de känner att de blir bemötta på ett passande vis. Elever kan då känna att de duger när de klarar av de uppgifter som de får och i förlängningen kan detta också påverka deras självuppfattning.

Flera av informanterna ansåg att det var viktigt att ha en nära kontakt med hemmet när det gäller elever i behov av anpassningar, de hade dock olika syn på hur kontakten skulle skötas. Några hade uppfattningen om att det var viktigt att lärarna rapporterar till hemmet om alla händelser som skett i skolan. De menade att föräldrar behöver veta alla händelser i skolan för att kunna förstå samt att elever ska vara medvetna om att de inte kommer undan med stökigt beteende eller andra avvikelser. Den andra delen av informanterna som ansåg att det var viktigt med en nära kontakt med hemmet kring elever i behov av anpassningar menade att det var viktigt att det fanns en samsyn mellan skola och hem. De ansåg tvärt emot att en rapportering kring misslyckanden leder till frustration och ett sämre samarbete. Som tidigare nämnts så visar det sig i Hatties studie att *förtroendefulla relationer mellan lärare och elev* har stor effekt på elevers studieresultat. Hattie påpekar att en förtroendefull relation handlar om att förstå sig på och känna empati för eleverna. Hatties studie visar även att det är viktigt att lärare *inte etiketterar* elever, det leder inte till positiva resultat.

Några informanter menade att lärare måste hålla sig till sina pedagogiska planeringar och planerat material för att eleverna ska förstå vad som krävs av dem. Informanterna menade att det var stor risk att elever skulle utnyttja vissa situationer om de inte alltid var konsekventa och hade samma förväntningar på alla elever. De påpekade även att det skulle bli problematiskt som lärare att undervisa om alla befann sig på olika nivåer och på spridda ställen i böcker. Vygotskij menade att utveckling och utbildning hänger samman. Han ansåg att för att få den bästa utvecklingen så bör ansträngningen ligga precis över där eleven befinner sig vid inläringstillfället, den proximala utvecklingszonen (Hwang och Nilsson, 2011). Han menade att det är viktigt att eleven inte hinner tröttna på sitt arbete och ge upp utan kunna känna att varje uppgift är genomförbar med lite guidning och stöd. Även Hatties studie visar att *anpassning till elevers inlärningsstil* har stor påverkan på elevers resultat i skolan.

Vissa informanter menade att skolans regler måste följas av alla elever. De påpekade att alla elever är där på samma villkor och att regler vore meningslösa om de inte gäller för alla som går på skolan. Några andra informanter menade istället att det är viktigt att anpassa hela skoldagen för de elever som är i behov av vissa anpassningar. De menar att det kan behövas anpassningar inom såväl skolarbete som raster och förhållningssätt. De ansåg att mycket av

den problematik som uppstår när man förstöker få eleven att passa in i de gängse regler och förhållningssätt som är på skolan skulle kunna undvikas genom ett antal individanpassningar. För att det ska skapas en positiv uppfattning för eleven menar Norwich (2014) som undersöker hur det salutogena synsättet påverkar elever i behov av extra stöd att man ska lägga anpassningarna på gruppnivå och inte individnivå. Denna anpassning gynnar dessutom fler elever Inom det sociokulturella perspektivet som menar att kunskap inte är något man bara kan få till sig, det är i samspel med andra utvecklingen sker och kunskap uppstår (Säljö, 2000). Vygotskij påpekade även att en människa är beroende av den miljö den lever och växer upp i. Detta skulle kunna relateras till lärarnas åsikter kring anpassningar och vikten av att alla följer samma regler. Om en elev inte har förmågan att följa regler, material eller arbetssätt så skapas en negativ bild av inläring och utveckling. Om eleven istället skulle få vissa anpassningar och en negativ bild kring skolan kan undvikas så skulle kanske också en gynnsammare utveckling ske för eleven.

Flera informanter påpekade hur viktigt det var att ha en god relation med elever i behov av anpassningar. De menade att det var av stor betydelse om lärare kunde se individen bakom skolresultat och olämpliga beteenden, eleven kan då känna att det finns en förståelse för eventuell problematik och få känslan av att de är viktiga som individer. En av informanterna påpekade även vikten av att uppmärksamma positiva saker som sker kring elever i behov av anpassningar. Informanten menade att det ofta blir fokus på de negativa delarna och risken finns då exempelvis att en elev till slut förväntas ha ett visst beteende. Två av informanterna ansåg att de inte hade några ytterligare relevanta anpassningar att erbjuda gällande eleven i vinjetten som ofta hamnade i konflikter. De menade att det krävs mer personal för att kunna förändra, det finns ingen möjlighet att hitta andra anpassningar som kan lösa sådan problematik. Dessa två informanter menade att deras arbete i första hand var att undervisa. Som tidigare redovisats visar Hatties studie att *relationen mellan lärare och elev* har stor påverkan på elevers skolresultat. Relationerna sinsemellan är viktigt för att eleven ska känna sig inkluderad. Tjernberg och Heimdahl (2014) har gjort en fallstudie på en skola för att se hur det kommer sig att inkluderingen blir så bra där. De kom fram till att pedagogerna prioriterade att samtala och diskutera med eleverna vilket skapar goda relationer. De skriver vidare att det lades ner mycket av pedagogernas tid på just detta. Pedagogerna hade även god tro på eleverna till att de skulle klara av skolarbetet vilket också var en av framgångsfaktorerna för en lyckad inkludering. Vygotskij menar att det är viktigt i en individs utveckling och lärande att det genomsyras av uppmuntran och stöd (Hwang och Nilsson, 2011). Hatties studie visar även att *ekonomiska resurser* har måttlig effekt på elevers studieresultat, han menar att det inte är mängden pengar som är avgörande utan snarare hur de används.

Flera informanter menade att en individanpassad undervisning är viktig för att alla elever ska ha möjlighet att lyckas i skolan. Struktur, förutsägbarhet i undervisningen och att ta med elever i planeringen var delar som ansågs som viktiga. Flera informanter menade även att speciallärarstöd är en betydelsefull anpassning för vissa elever. Hatties studie visar att *mångsidiga insatser för elever i behov av särskilt stöd* har stor effekt på studieresultatet. Han menar att det är viktigt att det erbjuds en varierad undervisning för att nå elever på bästa sätt. Hatties studie visar även att *anpassningar till elevers inlärningsstil* har relativt stor effekt på

elevers resultat i skolan. Studien visar även att *elevkontroll över lärandet*, där eleven får vara med och styra sin undervisning har försumbar effekt.

Huruvida stödet till elever i behov av anpassningar skulle ske i klassrummet eller utanför skiljde sig mellan informanterna. Några menade att extra stöd av speciallärare, resurslärare eller assistent skulle vara inom klassens ram. De påpekade att läroplanen styr hur stödet ska ges. Några andra informanter menade istället att stödundervisning i vissa fall behöver ske utanför klassrummet. De menade att elever ibland behövde lugn och ro och mindre sammanhang för att kunna ta till sig information samt att det skulle vara fördelaktigare för de andra eleverna i klassen. De påpekade även att de var medvetna om vad läroplanen säger kring var stödet i första hand ska ges men de menade att det snarare kan leda till att en elev segregeras. Inom det sociokulturella perspektivet menar man att kunskap uppstår genom samspel med andra individer för att sedan formas och bli den enskilda individens egna tänkande (Säljö, 2000). Enligt Hattie är det måttlig effekt på att elever i behov av anpassningar inkluderas i klass relaterat till att de skulle gå i en särskild undervisningsgrupp. Han påpekar dock att det finns andra positiva delar med att elever inkluderas, större självaktning, bättre kamratrelationer och högre förväntningar av lärare. Detta kan dock inte helt överföras till informanternas tankar kring inkludering då de inte syftar på all undervisning utanför klassrummet.

8. Diskussion

Diskussionsdelen inleds med en metoddiskussion där reflektioner görs över val av metod. Den empiri som är mest framträdande från informanterna diskuteras i resultatdiskussionen.

8.1. Metoddiskussion

Studiens syfte innebär att studera hur pedagoger resonerar och tänker kring anpassningar i skolan. För att nå målet med studien valdes ett kvalitativt synsätt baserat på en vinjettmetod samt kompletteringsfrågor. Ett kvalitativt synsätt innebär att man ska försöka förstå och göra en tolkning av det som framkommer i resultatet att karaktärisera eller gestalta något (Stukát, 2011).

Vinjettmetoden är en lämplig metod för att undersöka hur pedagogerna anpassar, enligt oss. En viktig del i valet av metod var att försöka få informanterna att resonera och svara så realistiskt som möjligt. Informanterna kan då vara anonyma och de ställs inför samma fiktiva berättelse som utgångspunkt till deras tankar, reflektioner och beskrivningar. Jergeby (1999) förklarar att styrkan med vinjettmetoden är att respondenterna ställs inför samma situation att ta ställning till. Vilket också medför att metodens reliabilitet anses vara relativt god på grund av att de ställs inför samma fiktiva händelse.

Att en intervju med öppna frågor inte genomfördes berodde på att vi ville att informanterna skulle förhålla sig objektiva till händelserna i vinjetterna. De skulle se vinjetterna utifrån för att därefter kunna beskriva vilka tankar som uppstår kring de fiktiva händelserna. Bryman (2011) skriver att det ibland är känsligt med ingående frågor och att respondenterna därmed

kan känna sig hotade. Respondenterna kan också känna sig bedömda av sina svar. Då vinjetterna handlar om andra människor och fiktiva scenarion skapar detta en distans mellan vinjetten och respondenten. Det gör det till en mindre hotande situation.

Då empirin analyserades kom det tankar om huruvida informanterna kanske hade svarat utifrån den fiktiva händelsen i vinjetterna eller att de kanske känt igen sig i fallet och svarat utifrån egen erfarenhet. Det skulle kunna vara en svaghet men kan även ses som en styrka. Svagheten skulle kunna bestå i att pedagogerna trots allt inte har samma sammanhang att utgå ifrån och styrkan skulle kunna vara att informanterna kopplar vinjetterna till sina egna erfarenheter och upplevelser. Igenkänningsfaktorn av att ha en elev i klassen som någon av vinjetterna beskrev var något som alla informanterna hade erfarenheter av. Nackdelen med metoden är, enligt Jergeby (1999), att det är påhittade situationer och sammanhang som beskrivs i vinjetterna, de skulle kunna upplevas överkliga av vissa informanter. Vi fick intrycket av att våra vinjetter upplevdes som verklighetstroga av informanterna, de kopplade dessa ofta till egna erfarenheter. Bryman (2011) menar just att om informanterna upplever att vinjetterna är verklighetstroga så är det troligt att det är deras egna åsikter som lyfts fram i resonemanget kring dem. Stukat (2011) påpekar dock att man måste vara medveten om att svaren kan vara formade som informanterna upplever att de önskas och förväntas svara, medvetet eller omedvetet. I analysen av resultatet får det tas hänsyn till.

Tanken med vinjetterna var att de skulle vara realistiska, lätta att förstå och att de skulle skapa en igenkänningskänsla hos pedagogerna. Vinjetterna ger en mycket kort bakgrundsbeskrivning av elevens situation och det är elevens misslyckanden som det är fokus på. Det kan man se som en svaghet med vinjetterna. Om en mer omfattande bakgrundsbeskrivning hade gjorts samt att elevens positiva egenskaper var med i vinjetterna så hade kanske studien fått ett annat resultat. Resonemang förs även kring om det hade blivit ett annorlunda resultat om ett annat namn på Joel hade valts i vinjetterna. Ett pojknamn som vi valde kan hos informanterna skapa förutfattade meningar, ett flicknamn kanske hade fått en annan innebörd och kanske ett annat resultat. Personen hade kunnat benämnas med exempelvis X för att komma ifrån förutfattade meningar. Vi valde dock att namnge för att skapa en igenkänningsfaktor hos informanterna.

Då vi är oerfarna av att ställa kompletterande frågor kring vinjetterna kan det ha påverkat hur de ställdes och följdes upp. Vår egen förförståelse och erfarenheter kring arbete i skolan kan ses som en tillgång i studien, men kan också ha påverkat tolkningen av resultatet. Stukat (2011) skriver att forskarens förförståelse spelar en stor roll och att den kan ses som en tillgång för tolkningen.

Inför urvalet av informanter skickades en förfrågan till två rektorer huruvida de skulle kunna hjälpa oss att ta fram 6 informanter var till studien. Det kan ses som en brist i studien då arbetsgivaren kan ha påverkat informanterna till att delta. De har kanske inte deltagit i studien av fri vilja som önskades utan att de gjort det på grund av att arbetsgivaren ställt frågan. Bortfallet av informanter är heller inte något vi känner till vilket också får tas som negativ kritik i studien.

Vi anser att ett rimligt antal vinjetter i förhållande till studien och dess tidsram gjorts. En styrka med studien är att två pilotstudier genomförts. Då studien är relativt liten är vi medvetna om att det inte kommer att kunna göras några generella slutsatser av resultatet.

8.2. Resultatdiskussion

Studiens syfte var att undersöka hur pedagoger resonerar kring elevers behov av anpassningar i skolan. Frågeställningarna var:

- Vad var enligt pedagogerna orsaken till att elever behöver anpassningar i skolan?
- Vilka förhållningssätt hade pedagoger till elevers behov av anpassningar?

Ett ansevärt underlag togs fram genom vinjettsamtalen i vår studie. Informanterna deltog aktivt i samtalen och gav sina tankar och åsikter kring situationerna i vinjetterna. Informanternas åsikter kring anpassningar och orsakerna till dem fångades och det visade sig bli en relativt stor spridning i uppfattningar. Det var i flera frågor funnits åsikter och tankar som motsäger varandra, exempelvis om orsaken till behovet av anpassningar ligger hos individen eller i miljön.

Resultatdiskussionen har inte delats in i några rubriker då paralleller önskas kunna dras mellan vad som kommit fram under ”vad orsaken är till att problematik uppstår för vissa elever i skolan” och ”förhållningssätt” i vårt resultat. Vi ser att dessa påverkar varandra och att förhållningssättet hos en pedagog ligger till grund för exempelvis synen på anpassningar, prioriteringar och relationen med elever. De olika delarna från resultatet diskuteras och vävs in i varandra.

I studien lyftes individen och skolans organisation fram som delar som orsakar problematik för vissa elever i skolan. Ungefär hälften av informanterna menade att individen själv var orsaken, de menade att eleverna hade svårt att anpassa sig och inte var som andra elever. Hejlskov Elvén (2009) menar att anledningen till att pedagoger tillskriver individerna svårigheter på detta sätt beror på att de känner sig maktlösa. I enlighet med vad som framgår i inledningen av arbetet så är vår egen uppfattning att detta förhållningssätt är relativt utbrett hos pedagoger. Hejlskovs tankar om maktlöshet låter rimliga. Pedagoger känner att de har ont om tid, dåligt med resurser och har tömt sina idéer kring anpassningar och då söker man andra förklaringar till problematiken, individen tillskrivs då svårigheterna. Både Greene (2016) och Hejlskov Elvén (2009) påpekar att elever gör så gott de kan, att ingen vill misslyckas. Vi menar att risken med att tillskriva en individ problematik som uppstår i skolan är att pedagogerna också tappar hoppet och förväntningarna på individen. Om en individ är sina problem, hur ska då lösningar hittas och förbättringar hittas för att hjälpa individen att utvecklas?

Hattie (2014) menar att det är av stor vikt att inte etikettera sina elever, då äger de sina svårigheter. Vi menar att när pedagoger etiketterar, tillskriver elever problem som sina, så är det inte bara pedagogen som ”ger upp” utan även individen ser så småningom på sig själv

med dessa ögon. Om en elev känner att förväntningarna ständigt är låga och pedagogerna inte hittar några relevanta anpassningar så tror även eleven till slut att problematiken är personlig. Elever som inte följer normen i skolan har periodvis bemötts på ett hemskt sätt när man tittar tillbaka i historien. De har kallats allt ifrån odugliga till obildbara och även tidvis inte varit välkomna i den vanliga skolan (Börjesson och Palmblad, 2003). Enligt oss så har pedagoger och specialpedagoger en stor och viktig uppgift, kanske den största uppgiften, i att få elever att känna att de har förväntningar på sig och att någon tror på dem, uppgiften är att få dem att lyckas. När hoppet om att en elev ska lyckas inte längre finns så har vi misslyckats i vårt yrke. I många fall är det svårt att hitta lösningar och anpassningar som lyckas fullt ut men så länge individerna bakom resultaten i skolan står i centrum så är fortfarande elevens bästa i fokus, och förväntningarna om att eleven ska utvecklas vidare lever kvar.

Det finns så många exempel där vuxna har berättat om hur deras skolgång har påverkat resten av deras liv, både positivt och negativt. Det måste alltid vara vårt mål att tro på elever och deras förmågor, skolan ska lyfta elever och utveckla dem i en positiv riktning. De elever som exempelvis har dokumenterade och utredda svårigheter ska det anpassas för på bästa sätt så att de känner sig lika mycket värda även i skolans teoretiska värld. Om en elev får gå igenom hela sin skoltid och känna att den aldrig lyckas, snarare att dagarna består av ständiga misslyckanden, vad har vi då i skolan egentligen skickat med dessa elever vidare i livet? Skolverket (2011) menar att pedagoger i skolan ska skapa en skola för alla. Ahlberg (2013) förklarar just begreppet ”en skola för alla” med att alla ska bli sedda och respekterade för den de är.

Den andra halvan av informanterna menade att orsaken till att problematik uppstår för vissa elever i skolan är organisationen. Det påpekades att struktur, tidsbrist, gemensam planering, personalbrist, många undervisande lärare och fokus på kunskapskrav var orsaker. Inom dessa delar låg pedagogernas förhållningssätt många gånger till grund för de organisatoriska hinder som uppstod. När informanterna menade att det var dålig struktur och planering som orsakade viss problematik så handlade det också om hur man valde att ta sig an dessa delar. Några informanter påpekade just att man inte prioriterar samtal kring förhållningssätt. Om man som lärare anser att det viktigaste är att ha ämnesdiskussioner så riskeras tankar och diskussioner kring förhållningssätt att gå förlorade. Tidsbristen, som informanterna påpekade som ännu en orsak till att problematik uppstår, också gör att pedagoger inte alltid tar genomtänkta beslut. I en diskussion med pedagoger kring detta menar vi att man skulle kunnat få ett annat resultat. Om fördelarna skulle lyftas med samtal om förhållningssätt och anpassningar för pedagoger så kanske pedagogerna skulle värdera fördelarna med detta. Det hårda klimatet och den höga arbetsbelastningen för lärare idag kan påverka hur beslut och prioriteringar görs, enligt oss. I dessa fall är det viktigt med tydliga rektorer som kan stötta och styra hur pedagogerna ska prioritera. Hattie (2014) menar just att rektorerna kan vara en indirekt framgångsfaktor för bättre studieresultat genom att stötta och styra pedagogerna.

Endast en av informanterna nämnde att elevers bakgrund påverkar hur det sedan går i skolan för elever. Det var förvånande att det inte var fler informanter som nämnde elevers bakgrund som en påverkansfaktor för hur det sedan går för elever i skolan. Det är viktigt som pedagog att vara medveten om att de elever man har framför sig i ett klassrum bär på väldigt olika historia. Dels hur en elevs uppväxt har varit men även tillfälliga faktorer som hur morgonen

har varit, om eleven har sovit bra och ätit frukost. Det ställs höga krav på elever i skolan och om de inte har förutsättningar för att klara dem så bör anpassningar göras för dem. En förståelse för att de för tillfället inte har samma förutsättningar att producera resultat som andra elever behövs också.

Flera informanter menade att ett mer utbrett ämneslärarsystem har orsakat problematik för vissa elever. De menade att "känslan av ansvar" minskade då man som pedagog inte har "sina" elever i samma utsträckning som tidigare. Här dras paralleller med att några informanter menade att det är viktigt med en bra relation mellan lärare och elever. Greene (2016) och Hejlskov Elvén (2009) påpekar att det är viktigt med en bra relation med elever, att lyssna och försöka förstå sig på dem. Vi menar att vi kan se att vissa elever är i stort behov av en nära relation och tydliga strukturer där eleven vet precis vad som förväntas av dem. För dessa elever blir också ämneslärarsystemet ett problem, de får oftast inte samma möjligheter att skapa nära relationer då lärare går ut och in i klassrummet flera gånger varje dag. Här är ett ännu större behov av att lärare har diskussioner och samtal kring förhållningssätt mot vissa elever. Steainberg (2013) menar att goda relationer mellan lärare och elev är en förutsättning för att elever ska kunna lyckas. Han påpekar att om relationen brister så är det svårt att få något att fungera.

Det fanns olika åsikter kring hur organisationen kring speciallärare, resurslärare eller assistenter skulle planeras. Några informanter menade att stödet skulle finnas inom klassen medan andra menade att vissa elever kan behöva undervisning i ett annorlunda sammanhang än vad man kan erbjuda i klassrummet. Det är en svår fråga att ta ställning i då det beror helt på vilket behov en viss elev har. Vi kan se och hålla med om, som flera informanter menade, att vissa elever kan gynnas av att få stöd i en annorlunda miljö än klassrummet. Vår erfarenhet säger oss att det kan vara lättare att arbeta med anpassat material och arbeta på exempelvis ett mer praktiskt vis då eleven inte sitter i klassrummet och jämförs med de andra eleverna. Samtidigt önskas såklart att alla elevers olikheter är så accepterade i klasser att det inte ens uppfattas som annorlunda eller konstigt då alla inte arbetar med samma sak. Även inom detta område är pedagogers förhållningssätt avgörande för hur elever upplever sitt stöd, oavsett i vilken form den ges. Om pedagoger har en grundsyn på att alla elever har samma värde och samma rätt till utveckling och undervisning så menar vi att organisationen av stödundervisningen inte har lika stor betydelse. Varje elev är unik och har sina speciella behov, om det respekteras och accepteras så känner sig eleven troligen inkluderad.

Nilholm (2006) påpekar att det är viktigt att lärare har en tydlig vision kring undervisningen för att ett inkluderingsstänk ska fungera. Han menar att lärarens attityd är avgörande, elevernas olikheter måste ses som en tillgång. Till detta vill vi även koppla informanternas olika åsikter kring om alla elever bör förhålla sig till samma regler och vara på samma ställe i läroböcker. I dessa frågor är det vår övertygelse att inte alla elever kan krävas utvecklas i samma takt för att underlätta för oss som lärare. Vi upplever att många elever i skolan uppfattas av pedagoger "ha svårigheter" på grund av att de inte följer den undervisningstakt som är planerad. Det finns inte så mycket förståelse för att vissa elever behöver mer tid för att förstå och ta till sig kunskap, det behöver inte nödvändigtvis handla om inlärningssvårigheter. Detta påstår vi grunda sig i att lärare känner sig pressade, de vill egentligen lyckas få alla elever att nå kunskapskraven. Läroplanens kunskapskrav pressar pedagoger att stressa och skynda på vissa

elever allt för hårt. Risken är istället att dessa elever tappas på vägen, på grund av allt för hög press. Hejlskov (2014) anser att det är viktigt att vi sätter upp rimliga krav på eleverna då kraven annars blir meningslösa. Även Vygotskij menar att det är viktigt att anpassa kraven efter hur långt eleven har kommit i sin utveckling, den proximala utvecklingszonen. Det sorgesamma är att dessa elever inte bara riskerar att ge upp kunskapsbiten, risken är även att de tappar tron på sig själva. Haug (2003) påpekar att om vi ska få ”en skola för alla” så finns det många delar inom skolan som måste utvecklas, organisation, det sociala klimatet, undervisningen och den fysiska miljön. Detta anser vi vara ett dilemma i arbetet som specialpedagog. Skolan har läroplaner som styr elevernas undervisning och hur långt de ska nå i vissa årskurser samtidigt som skolan ska förhålla sig till begrepp som ”en skola för alla”. Vi anser likt Haug att skolans organisation inte ger alla elever likvärdiga förutsättningar.

Sheridan och Pramling Samuelsson (2009) menar att det är viktigt att pedagoger även arbetar med det sociala då lärandet grundar sig på det. Även Säljö (2000) menar att kunskap växer fram genom kommunikation och samspel med andra människor. Några informanter påpekade att deras uppgift i första hand var att undervisa, de önskade att någon annan person skulle avlasta dem kring de sociala problem som fanns runt eleverna i skolan. Dessa informanter hade även gemensamt att de ansåg att det inte gick att hitta fler anpassningar för de elever som beskrevs i studiens vinjetter. Om man har detta förhållningssätt som lärare så blir det ett omöjligt uppdrag att dels följa läroplanen men även att få elever att utvecklas då det, enligt oss, inte är två delar var för sig. Det sociala samspelet och kunskapsutveckling är starkt sammanlänkade. Hejlskov (2009) menar att en lärares förhållningssätt mot elever i affekt är av stor betydelse. Om lärare inte har strategier kring hur de ska förhålla sig i konfliktsituationer så kan istället negativa beteenden och oro förstärkas hos eleven.

Informanternas åsikter skiljde sig även i frågan kring hur samverkan med hemmen skulle se ut. Några menade att det är viktigt att föräldrar regelbundet får information om alla händelser som sker kring deras barn i skolan. De menade att för att föräldrarna ska få förståelse för hur problematiskt det är i skolan så måste de informeras så fort något har hänt. Några andra informanter menade istället att det var viktigt med en samsyn mellan skola och hem och de menade rakt motsatt att frekvent rapportering så fort något händer kring en elev leder till oro och en känsla av att misslyckas. Steainberg (2013) menar att det är viktigt med en bra relation med hemmen. Han menar att man bör se det som ett långt samarbete, han beskriver det som en gemensam resa. Han påpekar också att det kan vara svårt att samverka i vissa frågor med föräldrar då han menar att föräldrarna endast behöver ha sitt barns behov i tankarna, medan en pedagog måste se till helheten och ta hänsyn till andra faktorer. Vi håller med om att det är risk för att en elev känner sig misslyckad om hen först blir tillrättavisad i skolan för saker som skett och sedan även ska gå igenom samma sak när de kommer hem. Skolan ska inte dölja eller bortse från händelser utan tvärt om att skapa förtroende med hemmet så att de kan känna förtroende i att skolan arbetar och tar hand om händelser som uppstår. Steainberg (2013) menar att föräldrar vill känna att pedagoger i skolan har kontroll. Det menar vi inte skapas genom att i frustration rapportera händelser till hemmet, det signalerar mer osäkerhet.

Om vi ska göra en sista återkoppling till studiens syfte och forskningsfrågor så anser vi att vi inte fick ett entydligt svar på hur pedagoger resonerar kring elevers behov av anpassningar i skolan. Snarare att informanterna hade flera olika sätt att förhålla sig till frågan. Enligt

informerarna så fanns det tre områden som påverkar om en elev behöver anpassningar i skolan och det var individen själv, organisatoriska frågor och elevens bakgrund. När det gäller informerarnas förhållningssätt så kunde vi även här se en spridning. Några hade ett kompensatoriskt perspektiv då de tillskrev eleven svårigheterna personligen. De påpekade bland annat att det fanns bakomliggande faktorer som gör att eleven beter sig på ett visst sätt. I det kompensatoriska perspektivet utgår man just efter psykologiska eller neurologiska förklaringar hos individen (Nilholm, 2007). Emanuelsson, Persson och Rosenqvist (2001) menar att man i det kompensatoriska perspektivet pratar om barn med svårigheter, det är individen själv som äger dem.

Vi kunde även bedöma att det var informanter som hade det relationella perspektivet då de ville hitta anpassningar som så långt som möjligt osynliggjorde problematiken för eleverna. Emanuelsson, Persson och Rosenqvist (2001) menar att man i det relationella perspektivet pratar om elever i svårigheter, de äger dem inte utan de uppstår i den miljö de är i.

Slutsatsen i studien är att relationen mellan lärare och elev är avgörande för hur elever lyckas i skolan. Såväl forskning som det vi upplever i verkligheten talar för hur viktigt det är. Pedagogers förhållningssätt kan sättas i relation till samtliga faktorer som informanterna har tagit upp som orsaker till varför elever behöver anpassningar i skolan.

9. Fortsatt forskning

Om studien inte hade varit tidsbegränsad hade det varit intressant att utfört klassrumsobservationer hos informanterna. För att se om de gör de anpassningar de beskriver att de gör. Det hade varit spännande att ha samtal med elever till informanterna för att även få deras upplevelse av undervisning, relationer och anpassningar. Det hade även varit intressant att gjort en studie med mer omfattande vinjetter där informanterna får mer bakgrundsinformation kring händelserna i vinjetterna, skulle resultatet ha blivit liknande då?

10. Referenser

Ahlberg, A. (2001). *Lärande och delaktighet*. Lund: Studentlitteratur.

Ahlberg, A. (2013). *Specialpedagogik i ideologi, teori och praktik – att bygga broar*. Stockholm: Liber

Andersson, B. & Thorsson, L. (2007). *Därför inkludering*, Specialpedagogiska institutet, Umeå

Booth, T. & Ainscow, M. (2002). *Index for inclusion developing learning and participation in schools*. Hämtad den 19 februari 2014 från <http://www.resource-package-on-disability.org/1-one-inclusive-educ-disability/1.3-operat-sup-materials/163-csie-index-incl-school.pdf>

Bryman, A. (2008). *Social Research Methods*.

Byström, J. & Byström, J. (2011). *Grundkurs i statistik*. Stockholm: Natur och Kultur.

Börjesson, M. och Palmblad, E. (2003). *I problembarnens tid*. Stockholm: Carlsson.

Danielsson, L. & Liljeroth, I. (1996). *Vägval och växande. Förhållningssätt, kunskap och specialpedagogik för yrkesverksamma hjälpare*. Stockholm: Liber.

Druglie, M – B. (2003). *Barn vi bekymrar oss om*. Stockholm: Liber.

Dweck, C (2015). *Du blir vad du tänker*. Stockholm: Natur och kultur.

Emanuelsson, I., Persson, B. & Rosenqvist, J. (2001). *Forskning inom det specialpedagogiska området – En kunskapsöversikt*. Stockholm: Skolverket/Liber.

Fischbein, S. (2007). *Specialpedagogik i ett historiskt perspektiv* I C. Nilholm & E. Björck-Åkesson (Red.), *Reflektioner kring specialpedagogik - sex professorer om forskningsområdet och forskningsfronterna* (s.17-27) (Vetenskapsrådets rapportserie 5: 2007). Stockholm: Vetenskapsrådet.

Fritzes. Soydan, H., Jergeby, U. Glad, J., Nybom, J. & Williams, C. (2005). *Bedömning av ett barnavårdsärende – en studie i fem länder* Greene, R (2016) *Vilse i skolan-Hur vi kan hjälpa barn med beteendeproblem att hitta rätt*. Lund: Studentlitteratur. AB

Göransson, Kerstin, Nilholm, Claes & Karlsson, Kristina (2011) Inclusive education in Sweden? A critical analysis. I: *International Journal of Inclusive Education* ,15:5, 541–555.

Hattie, John.(2014). *Synligt lärande. En syntes av mer än 800 metaanalyser om vad som påverkar elevers skolresultat*. Stockholm: Natur&Kultur.

Haug, P. (1998). *Pedagogiskt dilemma: Specialundervisning*. Stockholm: Skolverket

Haug, P. (2003). Har spesialundervisninga ein plass i skulen for alle? Nordisk tidskrift for spesialpedagogikk. Årgång 8. 2 (4), 86-94.

Hebel, O. (2014). Parental involvement in the individual educational program for israeli students with disabilities. *International Journal of special education* 29(3), 1-11. Tillgänglig: http://www.internationalsped.com/documents/Parental%20Involvement%20in%20the%20Individual%20Educational%20Program%20for%20Israeli%20Students%20with%20Disabilities_FORMATTED1.pdf

Hejlskov Elvén (2014) *Beteende problem i skolan*: Natur & Kultur, Stockholm

Hejlskov Elvén, B. (2009). *Problemskapande beteende- vid utvecklingsmässiga funktionshinder*. Lund: Studentlitteratur.

Hoppey, D. & McLeskey, J. (2015). A Case Study of Principal Leadership in an effective Inclusive School. *The Journal of Special Education* 46(4), 245-256. doi: 10.1177/0022466910390507

Hwang, P., & Nilsson, B. (2011). *Utvecklingspsykologi*. Stockholm: Natur och Kultur.

Håkansson, J. (2011). *Synligt lärande. Presentation av en studie om vad som påverkar elevers studieresultat*. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting.

Jergeby, U. (1999). *Att bedöma en social situation – Tillämpning av vinjettmetod*. (Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete. Socialstyrelsen).

Kadesjö, B. (2009). *Barn med koncentrationssvårigheter*. Stockholm: Liber AB.

Kvale, S. & Brinkman, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.

Meynert, M. J. (2014). Inclusive education and preceptions of learning facilitators of children with special needs in a school in Sweden. *International Journal of special education* 29(2), 35-52. Tillgänglig: <http://www.internationalsped.com/documents/IJSE%20ENTIRE%20ISSUE%202014%2029%2021.pdf>

Nilholm, C. (2006). Inkludering av elever ”i behov av särskilt stöd” – vad betyder det och vad vet vi? (Forskning i fokus nr 28) Myndigheten för skolutveckling.

Nilholm, C. (2007). *Perspektiv på specialpedagogik*. Lund: Studentlitteratur.

Nilholm, C. & Göransson, K. (2014). *Inkluderande undervisning: vad kan man lära av forskningen*. Härnösand: Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Norwich, B. (2014). How does the capability approach address current issues in special educational needs, disability and inclusive education field? *Journal of Research in Special Educational Needs* 14(1), 16-21. Doi: 10.1111/1471-3802.12012

- Persson, B. (2013). *Elevers olikheter och specialpedagogisk kunskap*. Stockholm: Liber AB.
- Salmandeklarationen. (2006). *Salmandeklarationen och handlingsram för undervisning av elever med behov av särskilt stöd*. (2/2006). Stockholm: Regeringskansliets offsetcentral.
- SFS 2010:800. (2010). *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet
- Sheridan, S. & Pramling Samuelsson, I. (2009). *Barns lärande – fokus i kvalitetsarbetet*. Stockholm: Liber AB.
- Skolverket. (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, Lgr 11*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2014a). *Allmänna råd med kommentarer Arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram*. Stockholm: Skolverket.
- Steinberg, J (2013), *Ledarskap i klasrummet*. Gothia
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlittertur.
- Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Nordstedts Förlagsgrupp AB.
- Tjernberg, C. & Heimdahl Mattson, E. (2014). Inclusion in practice: a matter of school culture. *European journal of Special Needs Education* (29)2, 247-256. Doi: 10.1080/08856257.2014.891336
- Vetenskapsrådet. (2007). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtat 17 mars, 2014, från <http://www.vr.se.u>
- Wesmark, P Nordisk tidsskrift for specialpedagogikk årgång 81 (2003/2) At samle gyldne.
- Wesmark, P, Persson, B, Haug, P, Furth, T & Gudjonsdottir, H (2003). At samle gyldne Øjeblikke i pædagogisk praksis – et relations- og ressourceorientert perspektiv. *Nordisk tidsskrift for specialpedagogikk*. 74(2).

11. Bilaga 1.

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för pedagogik och specialpedagogik

2016-02-25

En vinjettstudie kring anpassningar i lärmiljön

Vi är två blivande specialpedagoger som läser vår sista termin på Specialpedagogiska programmet vid Göteborgs Universitet. Vi ska under vårterminen skriva ett examensarbete där syftet är att undersöka hur pedagoger resonerar kring elevers behov av anpassningar i skolan.

Utgångspunkten i vår studie är att följa vetenskapsrådets etiska riktlinjer och principer just för att värna om människors integritet. Deltagandet i studien är frivillig och kan avbrytas när som helst. Vi kommer att behandla materialet anonymt. Det betyder att enskilda svar inte kommer att kunna kopplas till en person och skola då de redovisas i studien.

Vi har valt att använda oss av vinjettmetoden för att samla in empirin. För er betyder det att ni kommer att få läsa en fiktiv text och utifrån den texten resonera. Vi räknar med att det kommer att ta ungefär 45 minuter.

Resultatet av undersökningen kommer att representeras i vårt examensarbete som kommer att finnas tillgängligt på GUPEA som är en gemensam söktjänst och ett öppet arkiv för forskningspublikationer och studentuppsatser då den är godkänd.

Vi är tacksamma om du vill medverka i vår studie. Vi kommer då att kontakta dig för bestämmande av tid och plats för genomförandet. Önskar du ytterligare information om den aktuella studien är du välkommen att kontakta oss.

Med vänliga hälsningar

Tina Rodell och Maria Andersson

Tina.rodell@praktiska.se
0733-444004

mia.maria.andersson@live.se
0735-047718

12. Bilaga 2.

Vinjett 1

Joel går i år 4 och har nu hunnit ungefär en termin in i skolutåret. Skolan arbetar i ämnesläraresystem från år 4 så Joel har fått många nya lärare. Han är sällan ensam på raster men har ingen kompis som står honom riktigt nära. Joel går ofta in i lekar och spel på rasterna med gott humör men det avslutas ofta med att han blir arg och besviken över hur regler tolkas eller hur leken formas. Vid dessa tillfällen kan det hända att Joel reagerar med att putta eller sparka på de som är inblandade i lek eller spel. Det tar lång tid för Joel att komma in på lektionen efter dessa raster.

- Vad får du för tankar när det gäller Joels situation socialt?
- Hur ser du på situationen? Ser du att man kan göra några förändringar som skulle förändra situationen?

Vinjett 2

Joel har svårt att få något gjort på lektionerna, han vill själv styra vad han ska göra. Han hamnar ofta i konflikt med pedagogerna på skolan då de inte är överens om vad som ska göras under lektionerna. Konflikterna slutar ofta med att Joel blir arg och kastar saker i klassrummet, det är inte heller ovanligt att han lämnar klassrummet när han blir arg och inte får göra som han själv önskat.

- Vad får du för tankar och känslor när det gäller Joels skolsituation?
- Hur skulle du agera, planera och organisera?
- Hur påverkas Joel av ditt sätt att planera, agera och organisera?

Vinjett 3

Klassföreståndarna får mycket klagomål från undervisande lärare i klassen samt från föräldrar till andra elever i klassen då de upplever att Joel både stör i klassrummet och startar konflikter på rasterna.

- Hur tänker du kring denna situation och hur hade du agerat?

- Hur hade ditt tankesätt och ditt sätt att agera förändrat situationen?

